

Бобур Мирзо бизнинг авлодларга ғурур билан айтадиган буюк бобомиздир. У Андижонда туғилди, Андижонда камол топди. Мана шундай улуғ аждодларимиз борлиги, улар ўзбек фарзанди эканини ҳеч қачон унутмаслигимиз керак. Миллий ўзлигимизни англашни айти шундан бошлашимиз лозим.

Шавкат МИРЗИЁЕВ

Hurriyat

Mustaqil gazeta

2024-yil
14-fevral
chorshanba
№ 7 (1382)

Gazeta 1996-yil dekabrda chiqqan boshlagan * www.uzhurriyat.uz * @ gazhurriyat@mail.ru * t.me/hurriyatuz * Hurriyat gazetasi

14 ФЕВРАЛЬ — ЗАХИРИДДИН МУҲАММАД БОБУР ТАВАЛЛУД ТОПГАН КУН

БОБУР МИРЗО ИЗИДАН

ЙИЛЛАР ВА МАНЗИЛЛАР ОША

Ер юзининг қайси ҳудудда яшамайлик, қайси тилда сўзлашмайлик, соф ниятли, тараққийпарвар барча инсонларни ягона бир маслак, олийжаноб бир ғоя бирлаштириб туради. Бу туйғу — бизнинг илм-фан, адабиёт ва санъатга, эзгуликка бўлган ихлосимиз, муҳаббатимиздир. Хусусан, Бобур мирзонинг илмий-ижодий мероси ҳаммамизни шу йўлда жипслаштириб, улуғ аждодимиздан қолган ўлмас маънавий меросни янада чуқур тадқиқ ва тарғиб этишга чорлайди.

Айнан шундай ҳиссиёт “Аҳбоб, йиғилмоқни фароғат тутингиз!” дея барчамизни дўстлик ва ҳамкорликка, хайрли амалларга даъват этган Мирзо Бобур ҳазратларининг бебаҳо ўғитларига ғоят монанд ва ҳамохангдир.

Кейинги йилларда мамлакатимизда бобуршунослик соҳасини ривожлантириш, умуман, буюк бобуларимизнинг илмий-маънавий меросини теран ўрганиш ва оммалаштириш билан боғлиқ катта ишлар бевоқифа Давлатимиз раҳбарининг ташаббуслари ва қўллаб-қувватлашлари билан амалга оширилаётганини алоҳида таъкидлаш лозим. 2023 йил 25 январь кунини имзоланган “Буюк шоир ва олим, машҳур давлат арбоби Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллудининг 540 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисида”ги тарихий қарори учун Президентимиз Шавкат Мирзиёевга Бобур мирзонинг барча ихлосмандлари номидан салимий миннатдорчилик билдирамиз. Унда белгиланган тадбирлар, амалга оширилажак кўпгина ишлар буюк тарихимизни янада ёрқинлаштиради, қалбларга ифтихор бағишлайди, халқимизни улуғлашга хизмат қилади.

Президентимизнинг ҳар гал Андижон вилоятига ташрифлари давомида биз у кишининг Бобур мирзо сиймосига билдирган юксак ҳурмат ва эътиборига гувоҳ бўламиз.

Бобур мирзонинг илмий, иждодий ва ҳарбий мероси Шарқу Фарбда бирдек машҳур экани, XVI асрдан бошлаб то бугунги кунга қадар ер юзидаги юзлаб олим ва адиблар бу улуғ шоир ва мутафаккир иждодига мунтазам мурожаат этиб келишаётгани, унинг асарлари инглиз, япон, араб, немис, хинд, француз, голланд, урду, рус, уйғур, қозоқ, қардош қорақалпоқ ва бошқа кўплаб хорижий тилларга қайта-қайта

таржима қилинаётгани, албатта, бежиз эмас. Хусусан, илм-фан соҳасида беназир бўлган мемуар асар “Бобурнома”нинг италян тилидаги гўзал наشري китобхонлар эътиборига ҳавола этилгани, “Бобурнома” асарининг қорақалпоқ тилидаги таъдиди ҳам қарор доирасида амалга оширилаётган хайрли ишларга мисол бўла олади.

Мирзо Бобурнинг илмий-ижодий мероси улкан, давлатчилик ва саркардалик фаолияти алоҳида мақомга эга.

Қарорда кўрсатилганидек, бу борада халқаро миқёсда изланишлар уюштириш ва уларнинг натижаларини эълон қилиш ҳамда кенг жамоатчиликка таништириш зарур қадамлардандир.

Аввало, қарор ижросини тўла таъминлаш учун қисқа муддатда фонднинг чора-тадбирлар дастури аниқ режалар асосида ишлаб чиқилди ва бу ўз навбатида йил давомида самарали ишлашга замин яратди. Қарорда фонд учун ҳам муҳим вазифалар белгиланган. Зеро, фонднинг олдида кўйган мақсадлари қарордаги вазифалар билан муштаракдир.

Бобур мирзо ва бобурийлар ҳаёти ҳамда фаолиятини тарғиб қилиш, улар қолдирган илмий-маданий меросни излаб топиш, ноёб қўлёзма асарлар, Бобурийларга тааллуқли маданият бойликларини аниқлаш, юртимизга олиб келиш борасида бугунгача қилинган ишларни янада кучайтиришга шариот яратилди.

3-6

ОВОЗА

ҲАВО ТЎЛҚИНЛАРИДАГИ МАВЖ

Ўзбекистон Миллий медиа бирлашмаси томонидан 13 февраль — Бутунжаҳон радио кунини муносабати билан “Радиога миллий контентнинг ўрни” мавзусида халқаро конференция ўтказилди. Инновацион тадбиркорлик марказида бўлиб ўтган ушбу тадбирда марказий ва ҳудудий радиоканаллар, ОАВ масъуллари, маҳаллий ва хорижий экспертлар, чет давлатларнинг юртимиздаги элчихоналари вакиллари иштирок этди.

Маълумки, 2011 йилнинг сўнгги ойларида ЮНЕСКОга аъзо давлатлар вакиллари ҳар йилнинг 13 февралда Бутунжаҳон радио кунини нишонлаш тўғрисида келишиб олган эди. ЮНЕСКО Бош Конференцияси томонидан қабул қилинган қарорга биноан ушбу байрам илк бор 2012 йилнинг 13 февралда нишонланган. Бутунжаҳон радио кунини сифатида бу сананинг белгиланиши бежиз эмас. Чунки 1946 йилнинг 13 февраль кунини “БМТ радиоси” илк бор ҳаво тўлқинларига узатилган. Тадбир давомида радио йўналишидаги янги лойиҳалар тақдироти ҳам ташкиллаштирилди.

Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси Ахборот хизмати.

Конференцияда Ўзбекистон Миллий медиа бирлашмаси раиси Шерзодхон Қудратхўжа ва бошқалар давлатимиз раҳбари Шавкат Мирзиёев томонидан оммавий ахборот воситаларини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилаётгани, бундан 100 йил аввал кашф этилган радио йиллар давомида янада такомиллашиб бораётгани, фан-техника ривожланиб, технологик кашфиётлар имконияти янада кенгайиб бораётган ҳозирги даврда радио инсоният кундалик ҳаётининг бир қисмига айлангани, шу боис радиога миллий контент масаласи бугунги кунда, айниқса, долзарблигини алоҳида таъкидлашди.

ИККИНЧИ ФИКР

Муносиб жавоб амалда бўлсин

Халқимиз жуда доно ва топиб гапирди, ҳамиша ақлга таяниб, мулоҳаза билан иш тутди. Шу вазминликни эса айримлар чуқур мулоҳаза қилмай, гоҳида ҳадиксираш, бефарқлик ёхуд бир томонлама ўйлаб гапиришлари ҳам бор гап. Масалан, “агарда шунча юртдошларимиз чет элларга, жумладан, Россияга ишга боришмаганда бизга қийин бўларди”, “Мабодо ўзбекларни чиқариб юборишса, нима бўлади?” ва ҳоказо.

Ана шундай фикрларга энди муносиб ва тўғри жавоб беришни, керак бўлса, айрим чет эллардан туриб билиб-билмай сафсата сотаётганларга асосли муносабатимизни ҳам айтишнинг вақти аллақачон етди деган фикрдамыз.

Биринчидан, Россия ва бошқа юртларда меҳнат қилаётган ватандошларимиз, ав-

вало, ҳалол меҳнат қилиб даромадга эга бўлишмоқда. Улар, асосан, қурилиш, савдо ёки ободонлаштириш соҳаларида оғир меҳнатларни бажаришаётгани сир эмас. Ўрни бир сўз билан айтганда, нони ҳалоллаб топишмоқда. Эндиги вазифа эса четга фақатгина қора ишчилар эмас, аксинча, кўпроқ бошқарувчи бўла оладиган билимли фуқароларимизни жўнатишимиз даркор. Хўш, қандай қилиб? Бунинг учун мажбурий таълимни замонавий услуб асосида ташкил этиш, интенсивлаштириш зарур, назаримизда.

Иккинчидан, хорижга норасмий эмас, фақат расмий тарзда меҳнат миграциясини амалга ошириш зарур. Мигрантларга юқландиган оғир солиқ тўлови ёки ҳужжатлар тизимини шакллантириш сингари сунъий тўсиқларни йўқотиш лозим.

Учинчидан, республикамизда иш ҳақи етарли даражадаги доимий иш ўринларини яратиш устида астойдил бош қотирайлик. Гарчи жараён қийин кечса-да, орқага қайтмайлик.

Тўртинчидан, баландпарвоз сўзлар билан оммани вақтинча алдаб-чалғитиб турадиган, популист мухбир ва блогерлар фаолиятини қатъий назоратда ушлаш шарт. Чунки улар оммавий ахборот воситаларида ҳар кун бераётган “янги иш ўринлари” ҳақидаги маълумотлари рост бўлганида эди, биз Россияга эмас, россияликлар бизга келиб ишлаётган бўларди. Пишиқ-пухта қонунлар мавжудлигини инобатга олиб, мазкур ҳолатга дахлдор ташкилотлар жиддий эътибор қаратишса, мақсадга мувофиқ бўлар эди.

2-6

ЭЛ СУВ ИЧГАН ДАРЁЛАР

СОБИР ЎНАРНИ ЭСЛАСАМ...

(Эссе)

4-6

АЧЧИҚТОШ

ИШ ҲАҚИНИ ЎЗ ВАҚТИДА ТЎЛАНГ-ДА!

Ойлик иш ҳақи — фуқароларнинг тирикчилик манбаидир. Зеро, меҳнат аҳли иш ҳақи маълум вақтда тўланишини орзиқиб кутади, пенсионерлар ҳам ойнанинг биринчи ва иккинчи кунларида уяли телефонлари ойнасида нафақа пули тушганлиги ҳақидаги хабар пайдо бўлишига интиқ бўладилар.

Амалдаги Меҳнат кодексининг 253-моддасида: “Ходимларга иш ҳақи тўлаш муддатлари жамоа шартномасида ёки ички ҳужжатларда, улар мавжуд бўлмаганда эса меҳнат шартномасида шарт қилиб кўрсатилган муддатларда белгиланади ва ҳар ярим ойда бир мартадан кам бўлиши мумкин эмас”, дейилган.

Одатда, жамоа шартномаларида иш ҳақини тўлаш муддатлари ҳар ойнанинг ўнинчи кунига ва бўнак эса ойнанинг йигирманчи кунига қадар тўланиши шарт қилиб кўйилади. Бир пайтлар мамлакатимизда ўта машҳур бўлган “Оҳангароншиффер” акциядорлик жамиятида эса иш ҳақи ўтган йилнинг март ойидан бери асоссиз равишда тўланмай келинаётганлиги эса айнан катта бир муаммонинг, қонунсизликнинг ўзидир. Кўни кеча ижтимоий тармоқ фойдаланувчиларидан бири қизиқ фактни келтириб ўтди. Унинг ёзишича, бир пайтлар “Оҳангарон ҳаёти” газетасида рус тилида мақола чиққан ва унда Оҳангарон деҳқон бозорига картошка ва бошқа маҳсулотларнинг нархи бир кунда сезиларли даражада кўтарилганлиги, бунга “Оҳангароншиффер” акциядорлик жамияти ишчи-ҳодимлари ойлик маош олгани сабаб бўлганлиги маълум қилинган. “Наҳотки бир пайтлар бутун бошли бозорнинг нархини ўзгартиришга қодир бўлган корхона бузғини кунда ойлик маош тўлашга ҳам кучи етмай, абгор бўлиб қолган?” — дейди у.

Яна Меҳнат кодексига мурожаат қиламиз. Кодекснинг 244-моддасида “иш берувчининг ўз молиявий ҳолатидан қатъи назар қонунчиликда, меҳнат ҳақидаги бошқа ҳуқуқий ҳужжатларда, меҳнат шартномасида белгиланган меҳнатга ҳақ тўлаш шартлари мавофиқ ҳодимлар томонидан бажарилган иш учун ҳақ тўлашни амалга ошириш мажбуриятини мустаҳкамлаб қўйиш” таъкидланган.

Бундан кўриниб турибдики, иш берувчи корхонанинг ҳисоб-рақамида маблағ йўқлигини баҳона қилиш билан қутула олмайд. Унинг пули борми-йўқми, ҳодимга бажарилган иш учун ҳақини ўз вақтида беришга мажбур. Агарда иш берувчининг ҳисоб-рақамида пул бўлмаса, у тижорат банкидан кредит олиб, ҳодимларга иш ҳақини тўлаши шарт.

2023 йил 30 апрелда амалда бўлган Меҳнат кодексига иш берувчи иш ҳақини ўз вақтида бермаганлиги учун жавобгарлик кўзда тутилмаганди. Ҳозир амалда бўлган Меҳнат кодексининг 333-моддасида “иш берувчи иш ҳақини, таътил тўловларини, меҳнат шартномаси бекор қилингандаги тўловларни ва (ёки) ҳодимга тўланиши лозим бўлган бошқа тўловларни тўлаш муддатини бузган тақдирда, уларнинг тўлов муддатидан кейинги кундан эътиборан то ҳақиқатда ҳисоб-китоб қилинган кунни ўз ичига олган муддатгача ҳар бир кечиктирилган кун учун Ўзбекистон Республикаси Марказий банкининг ўша вақтда амалда бўлган қайта молиялаштириш ставкасида келиб

чиққан ҳолда фоизлар (пулли компенсация) билан бирга тўлаши шарт” қилиб қўйилди.

Оҳангарон туманлараро фуқаролик суди 2024 йил 26 январь кунги фуқаро Ураимқул Ирисқулловга жами 69 239 943 сўм иш ҳақи ва 500 000 сўм миқдоридagi маънавий зарарни унинг судга киритган даъво аризасини кўриб чиқиб ундириб берди.

Судда маълум бўлишича, Ирисқулловдан корхона жами 17 762 976 сўм иш ҳақидан қарздор бўлган ва судья С.Панжиев фуқаролик ишини ҳар томонлама одилона кўриб чиқиб, унга қўшимча 52 миллион сўм пулни кечиктирилган ҳар бир кун учун ундириб берди.

Демак, иш берувчи иш ҳақини ўз вақтида тўламаганлиги учун корхонага шунча зарар келтирди.

Ураимқул Ирисқуллов “Оҳангароншиффер” акциядорлик жамиятининг илк асосчиларидан ва у 1992 йил февраль ойида Оҳангарон цемент заводининг шифер цехини ижарага олган ва унинг моҳирона раҳбарлиги мобайнида корхона мамлакатнинг энг машҳур корхоналаридан бирига айланган.

Ураимқул ака кейинги пайтларда раҳбарнинг ишлаб чиқариш бўйича маслаҳатчиси бўлиб ишлаб, заводга фақат фойда келтираётган эди. Бироқ корхона раҳбариятига тажрибали етук мутахассис керак бўлмай қолди ва у билан меҳнат шартномасининг “муддати тугади” деган баҳона билан бекор қилинди.

Инсон қадри эътиборда бўлган юртда мана шундай бехурматлик ҳар бир кишига жуда алам қилади, албатта.

Кейинги вақтларда “Оҳангароншиффер” акциядорлик жамиятидаги мазкур ноҳус ҳолат турли даражадаги йиғилишларда муҳокама қилинса-да, аҳвол ижобий томонга ўзгарганича йўқ.

Кўриб турибсизки, ўзи касод бўлаётган давлат улуши бор корхонага шунча кўп миқдордаги зарар иш берувчининг бевосита айби билан содир бўлапти.

Қизиғи шундаки, иш ҳақини ўз вақтида бермаётган иш берувчига муқаррар жавобгарлигимиз ҳам бўлиши. Биз улар билан ҳуқуқ идораси амалга оширмайпти. Бу эса жуда таажубланарли ҳолат.

Бугунги кунда завод тўрт ойдан бери иш берувчининг айби билан ишламаяпти ва корхонага нисбатан тўловга қобилиятсизлик бўйича Оҳангарон туманлараро иқтисодий суди томонидан иш қўзғатилган.

Хуллас, иш ҳақини ўз вақтида тўлаган, муҳтарам жаноблар!

Озод ХУШНАЗАРЗОДА.

ҚАРДОШЛИК РИШТАЛАРИ

...2023 йил 6 февраль, душанба. Бу кунни қардош турк халқи ҳеч қачон унутмайди. Қишининг совуқ куниди уларнинг оромини бузган 7,7 ва 7,6 магнитудали кучли ер силкинишидек мудҳиш воқеа 50 мингдан зиёд инсонни ҳаётдан олиб кетди. Қаҳраманмараш, Малатя, Шонлиурфа ва Ўзбекистон вилоятларида вайронагарчилик кўп бўлган. 11 шаҳар-вилоятни умуман яшаб бўлмайдиган ҳолатга келтирди. Бир кунда рўй берган бундай аянчли ҳолатлар турфа тақдирларни бир манзилга жамлайди.

Жорий йилнинг 9,10,11 февраль кунлари Туркия Республикаси Президенти ҳузуридаги коммуникациялар бошқармаси ўзбекистонлик бир қатор медиа соҳа журналистлари ҳамда ОАВ вакиллари учун Туркияга пресс-тур уюштирди. Туркиялик масъуллар ҳамроҳлигида ҳамкасбларимиз билан Қаҳраманмараш, Адияман ва Малатя вилоятларига бордик. У ерларда тикланаётган ҳаёт, оддий одамлар тақдирини, яқинидан, боласидан, ота-онасидан, жигарларидан айрилган қардошларимиз ҳамда кўзлариди олов чақнаб турган, самимий болажонлар билан суҳбатлашдик. Зилзиладан жабр кўрган одамларга қуриб, фойдаланишга топширилган хонадонларда бўлдик. Уйлари битмаган, ҳозирча вақтинчалик контейнерларда истиқомат қилаётган инсонлар билан ҳаммаслак бўлдик. Худди ўзбеклардек туркларнинг ҳам сабр, матонат, аҳиллик, оғир кунда бир-бирини қўллаб қувватлашдек буюк маданиятига гувох бўлдик.

Тошкентдан Туркия ҳаво йўллари самолётида тўрт соат деганда Истанбулга етиб олдик. Олдинда бизни яна бир самолёт кутаётган эди. Бу Истамбул – Қаҳраманмараш эди. Маҳаллий рейс билан бир ярим соатлик масофани босиб, дастлабки манзилга келдик. Айтганча, бу медиа-турда Қозғоғистон, Қирғизистон, Туркменистон ва озарбайжонлик ҳамкасбларимиз ҳам бўлишди. Биз улар билан Қаҳраманмараш маҳаллий аэропортида танишдик. Даставвал журналистлар билан Қаҳраманмараш вилояти губернатори Муқеррем Унлуер мулоқоти бўлиб ўтди. Унинг таъкидлашича, Қаҳраманмарашда энг таҳликали ҳолатлар кузатилаган бўлиб, бир кунда икки марта — 7,7 ва 7,6 балли кучли зилзила рўй берган. Бу ҳам етмаганидек, кичик балли зилзилалар бўлиб турган. Фожидада 12500 киши ҳалок бўлган. Агар рақамларда айтадиган бўлсак, бу ерда истиқомат қилаётган 1 миллион 170 минг кишининг 25 фоизи бир кунда уй-жойидан айрилган. Ўша даҳшатли паллаларда уйсиз қолганлар учун 200 мингта контейнер ва 165 мингдан зиёд

чодирлар ўрнатилди. Аҳоли зарур инфратузилма, озиқ-овқат, тоза ичимлик суви билан таъминланади. Шу билан бирга, ўқувчилар учун синфхоналарга мослаштирилган контейнерлардан иборат мактаблар ташкил қилинади. Вилоятнинг факултетада вазиятлар бошқармаси бошлиғи Тайфур Темур ана шу қийин вазиятларда уларни қўллаб турган Ўзбекистон, Қирғизистон, Қозғоғистон, Туркменистон давлатларига алоҳида ташаккур билдирди. Қардош халқлар кўрсатган ёрдамларни рақамларда санаб ўтarkan, “Бундай офат ҳеч кимнинг бошига тушмасин. Бирор кимса яқинларидан жудо бўлмасин...” дея фикрларини яқунлади.

Куннинг иккинчи ярмида медиа соҳа вакиллари мазкур шаҳардаги уйлари битмаган аҳоли учун қурилган контейнерларда бўлишди. Аҳоли билан самимий суҳбат қилишди. Болажонлар билан гаплашишди. Эътиборли жиҳати, ҳудудда ҳамма шароитлар етарли. Орта қолган бир йилда бу ерларда ҳаёт ўз изига туша бошлаган.

Яқинларини йўқотган, талафот натижасида рўҳий қўрқув таъсирига тушганлар билан экспертлар, психологлар, дин вакиллари мунтазам иш олиб боришган ва бу давом этмоқда.

Сафаримизнинг эртанги кунги манзили Адияман шаҳри бўлди. Биз у ерда дастлаб шаҳар раҳбари Осман Варал билан учрашдик. У тақдиримиздаги ўтказган суҳбатда зилзиладан жабр кўрган ҳудудларда уй-жойларни тиклаш, мактаблар, спорт майдончалари ва ишхоналарни реконструкция қилиш, аҳолига кўрсатилаётган ёрдамлар ҳақида батафсил маълумот берди.

ОРАМИЗДАГИ ОДАМЛАР

ҲАЛОЛ МЕҲНАТНИНГ РОҲАТИ

ёки маржонбулоқлик Нуриддин оға фазилати

Жиззах вилоятининг Ғаллаорол тумани, асосан, тоғ ва адирлардан иборат. Унинг табиати ҳос инсонларнинг характери ҳам ўзгача. Навоий кон-металлургия комбинатининг ишлаб чиқариш корхоналари, конлари бир-биридан узоқлиги сабаб ҳар доим ҳам у ерга хизмат сафари асносида бориш насиб қилавермайди. Пойтахтдан келган ижодий гуруҳ билан борганда ёки бирор навбатдаги китоблар учун суратлар уюштириш мақсадида йўлимиз Маржонбулоқ томонларга тушиб қолса, албатта, олдимиздан Нуриддин ака Бердидиров чиқиб қолган пайтлар кўп бўлади. Ўзи оқ-сарикдан келган, доимо табассум қилиб турадиган бу кекса технолог тўғрисида шундан бери бирор сўз айтиш, ёзиш нияти мени безовта қилиб юрарди. Маржонбулоқ олтин кони ва олтин ажратиш цехи бошлиқлари у кишини “устозимиз”, — дея юксак баҳолашларининг ўзидек бу истакка мени тобора яқинлаштирарди.

Ўтган йили комбинатимизнинг 65 йиллиги тантаналар арасида бу инсон Президентимиз Фармонига асосан “Шуҳрат” медали билан тақдирланди. Ва ниҳоят, мен учун камтарин, оддий ва самимий бир технолог тўғрисида мақола битишга “баҳона” топилди.

Нуриддин ака 1984 йилда кончиларга ҳавас қилиб Тошкент политехника институти (ҳозирги Тошкент давлат техника университети) талабаси бўлди. У 1989 йилда олий таълим даргоҳини рангли металлургия металлургия мутахассислиги бўйича тамомлаб, йўланмага биноан Қирғизистон Республикаси Ўш вилояти Тошкўмир ярим ўтказгич материаллар заводига аппаратчи сифатида иш бошлади. Қисқа муддатда ишлаб чиқариш устаси сифатида жамоа орасида эътибор қозонди. Кейин эса ўзи туғилиб ўсган туманда жойлашган “Ўзбеколтин” ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли “Маржонбулоқ” олтин қазиб олиш кони олтин бойитиш фабрикасига ишга тақвиф этилди. У 1991-1999 йиллар мобайнида фабрикада дастлаб катта уста, сўнг бош муҳандис, смена устаси, техник назорат бўлими бошлиғи лавозимларида астойдил меҳнат қилди.

2002 йилда “Маржонбулоқ” олтин қазиб олиш кони ва олтин бойитиш фабрикаси Навоий кон-металлургия тизимига ўтказилгандан сўнг ҳам Нуриддин ака аввал бош технолог, муҳандис, бугунги кунда эса муҳандис-технолог лаво-

зимларида масъулият билан фаолият кўрсатиб келмоқда.

— Устозимиз Нуриддин ака юртимиз кон-металлургия саноати равнақиға муносиб ҳисса қўшиб, соҳада тўплаган тажрибаси билан биз каби ўнлаб шогирдларни тарбиялади. Мухими, сидқидилдан ишлашни, ҳалол меҳнатнинг роҳати ҳам фаровонликка олиб келишини ўргатди, — деди “Маржонбулоқ” олтин ажратиш цехи бошлиғи Эпёр Рустамов.

Жанубий кона бошқармаси “Маржонбулоқ” конида ишлаш жараёнида ҳар томонлама билимли, юқори савияли, ўз ишининг мутахассиси, ақл-заковатли ва ташкилотчилик қобилиятига эга, ўзига ва бошқаларга нисбатан талабчан, хушмуомала, мураккаб вазиятларда тўғри қарор қабул қила оладиган жонқуяр сифатида танилган Нуриддин аканинг қимлигини эл-улус тузук билади. Ундаги қобилият, ўз ишига доимо ва ҳар томонлама ижодий муносабатда бўла олиши доимо эътирофга сазовордир.

Фидойи, камтарин ва меҳнаткаш инсон асосий ишлаб чиқариш топшириқларини ўз касбий тажрибасига сунган ҳолда, белгиланган муддатда бажариб келмоқда. Масалан, Маржонбулоқ олтин ажратиш цехида 2021 йилда олтин ишлаб чиқариш режаси 104,4 фоизга адо этилган бўлса, ўтган йилда бу кўрсаткич белгиланганидан-да юқори бўлди. Ушбу рақамнинг ўзидек бу ютукда тажрибали технологнинг меҳнати сама-

раси ҳам борлигидан даолат беради.

Жамоасида устоз-шогирд аънаналарига содиқ қолган ҳолда, завод бўлимида ишлаб келаётган ёш мутахассисларга мураббийлик қилади. Уларни етук мутахассис қилиб тарбиялаш борасида ўзининг касбий тажрибасини аямасдан келаётган қаҳрамонимиз бу камёб фазилатни устозларидан ўрганган. Зотан, олтинга даҳлдор барча амаллар нозик иш ҳисобланади.

Азамат ЗАРПНОВ.

Муносиб жавоб амалда бўлсин

Бешинчидан, “Хоҳлаган имконият қидиради” таомилига кўра, ҳар қайси фуқаро шахсий имконияти доирасида ишсизлик масаласини ижобий тарафлама ечишга киришиши.

“Туризм — иқтисодийнинг стратегик секторидир”, деган эди Президентимиз. Бугун айна соҳада юзлаб мутасаддилар фаолият юритяпти, давлат бюджетидан яхшигина маош оляпти. Хўш, туризм намунали йўлга қўйилиб, бу соҳада нечта иш ўрни яратилди? Умуман, туристик объектилардан келаётган пул тушуми қанча ва улар қай даражада ўзини оқляпти?

Наманган вилояти ҳокимлиги ҳузуридаги “Ахсикент” археология мероси объекти қолган ҳолда, завод бўлимида ишлаб келаётган ёш мутахассисларга мураббийлик қилади. Уларни етук мутахассис қилиб тарбиялаш борасида ўзининг касбий тажрибасини аямасдан келаётган қаҳрамонимиз бу камёб фазилатни устозларидан ўрганган. Зотан, олтинга даҳлдор барча амаллар нозик иш ҳисобланади.

Аҳамиятли жиҳати, 2019 йил март-апрель ойларида Ахсикентда халқро ва ички туризм гуриқраб ривожланди. Икки ой давомида ўнлаб хорижий туристлар

мажмуага ташриф бурди. Қисқа давр мобайнида туризмдан тушадиган кунлик тушум ўртача 825 минг сўмни ташкил этди. Бу ўша давр учун салмоқли маблағ ҳисобланиб, ҳали туризм йўналишида вилоятда бирор ташкилот шунчалик самара кўрсатолмаган эди.

Яна бир гап. қўллаб нодавлат олий таълим даргоҳларининг очилаётгани қувонarli, албатта. Учинчи сектордаги тадбиркорлар биринчи калда тўлов-шартнома туфайли оқиб келадиган катта даромаднинг қўзлаган. Аммо болаларга ўрта таълим берувчи хусусий мактаблар очиб билан ҳам бемалол кўн-гилдагидек фойда топиш мумкин. Агар бир талаба бир йилда 20 миллион сўм таълим учун тўлов қилаётган бўлса, бир ўқувчи ҳам ўн ойда ҳар ой учун 2 миллион сўмдан ажратса, режадаги сумма миқдори вазифасини бажаради. Чунки мактабларимизда битта синфда 30 нафардан зиёд бола ўқитилиши — оммавий саводсизлик дегани. Сабаби, ўқитувчи 40 дақиқалик вақт оралиғида бир ўқувчи билан ҳатто 1 дақиқа ҳам машғулот ўтишга жисмоний қуввати етмайди.

Дейлик, синф 15 ўқувчидан иборат бўлса, ҳозиргидан 5-10 баробар юқори натижага эришилади. Тадбиркорга кутган маблағи аниқ тушади. Мухими, миллат ёшларига янада пухтароқ билим бериш имконияти яратилади. Шунда биз четга билмасиз, уқувсиз, билагидеги кучагина таяниб, пул топадиган ёшларни эмас, ҳақиқий етакчи, раҳбарлик салоҳиятини эгаллаган фаол йигитларимизни чиқарамиз.

Мусоҳон ОШПОҚОВ,
Республика Маънавият ва маърифат
маркази Наманган вилоят бўлими
раҳбари,
“Шуҳрат” медали соҳиб.

8-6

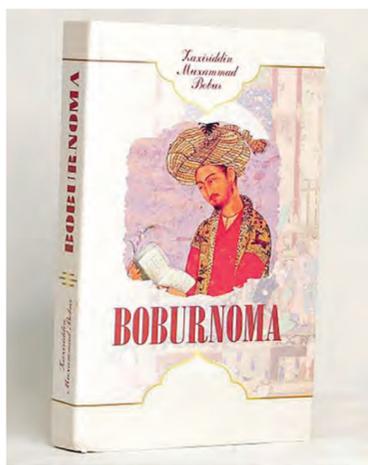
Не ерда бўлсанг, эй гул, андадур чун жони Бобурнинг, Ғарибингга тараххум айлагилким, андижонийдур!

Заҳириддин Муҳаммад Бобур

ЙИЛЛАР ВА МАНЗИЛЛАР ОША

1-6. “Бобур энциклопедияси”нинг ўзбек тилидаги янги, тўлдирилган учинчи наشري ҳамда унинг рус ва инглиз тилларидаги нашрларини тайёрлаш, “Бобур” китоб-альбоми, шунингдек, Бобур асарлари лугати, Бобур девонининг мукаммал нашрларини тайёрлаш ҳамда “Бобурнома” асарининг замонавий ўзбек ва қорақалпоқ тилларидаги таъдбирини яратиш ишларига республиканинг етук олимлари, ижодкорларини жалб қилиш, Заҳириддин Муҳаммад Бобур ҳаёти ва фаолиятига бағишланган юқори сифатли медиа маҳсулотлар ҳамда видеофильмлар, экспедиция фаолиятига оид фильм ва кўрсатувларни телевидение орқали ёритиб бориш, интернет ва ижтимоий тармоқларда кенг тарғиб этиш, маҳаллий бюджет маблағлари ҳисобидан ўзбек, рус, инглиз тилларида фаолият юритадиган халқаро илмий бобуршунослик электрон платформаси ва унинг мобил иловасини яратиш, “Бобур мероси” халқаро сайёҳлик тарғибот дастурини амалга ошириш ҳақида топшириқлар берилган эди.

Ситеш Кумар ва бошқа нуфузли меҳмонлар ўз маърузалари билан иштирок этдилар.

Анжуман доирасида “Асрлар узра порлаган сиймо” конференция материаллари тўплами чоп этирилди.

Анжуман давомида профессор Ислоҳ Жеманев томонидан амалга оширилган “Бобурнома” асарининг қозоқ тилидаги таржимаси, Ҳиндистон маданий марказининг собиқ раҳбари Чандер Шехар томонидан нашрга тайёрланган “Ўзбекистон худудидаги Ҳиндистонга оид маданий ёдгорликлар”, озарбайжонлик шарқшунос олими Рамиз Аскернинг “Алишер Навоий лирикаси”, “Ўзбек адабиётининг таърихи”, “Беш рисола” китоблари, британиялик адабиётшунос Керол Ермакова томонидан инглиз тилига ўгирилиб, нашр қилинган Пиримқул Қодировнинг “Юлдузи тунлар. Бобур” романи, Ислоҳ Каримов номдаги Республика хайрия жамоат фонди бошқаруви раиси Ботир Убайдуллаев томонидан филология фанлари доктори, профессор Зулхумор Холманованинг “Бобурнома” — тил қомуси” китоби, филология фанлари номзоди Буробий Ражабованинг “Сўзлар билан сўзлашув” асари, қишлоқ

ҳўжалиги фанлари доктори, профессор Дилоҳ Ерматованинг “Жаҳон Оро бегим ёки Соҳибат-аз-Замона”, “Мармарга битилган севги” китобларининг тақдимотлари ҳам анжуман доирасида бўлиб ўтди.

Шунингдек, анжуман давомида бобуршунослик илмининг ривожланишига катта ҳисса қўшиб келаётган бир гуруҳ олимлар Бобур номли халқаро жамоат фондининг фахрий ёрликлари ва қимматбахо совғалари билан тақдирландилар.

Анжуман сўнгидея Америка Қўшма Штатларидаги Мичиган университети профессори Темир Хўжа ўғли билан фонд ўртасида жамоатчилик асосида Америка бўлими ташкил этилиб, ўзаро илмий-маданий алоқаларни мустақамлаш юзасидан келишиб олинди ҳамда ҳар иккала томон ўртасида келишув меморандумлари имзоланди.

Шунингдек, қарор ижросини таъминлаш мақсадида Андижондаги “Бобур ва жаҳон маданияти” китоб музейида фонд томонидан “Бобур мизони англаш” мавзусида Бобурнинг ҳаёти, илмий ва ижодий фаолиятига бағишланган асарларнинг қўлёзма ва нашр нусхалари кўргазмаси ўтказилиб, китоблар кўргазмаси доирасидаги ёш ижодкорлар иштирокида ташкил этилган учрашувда фонд вакиллари билан бирга Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси вилоят бўлими, Мазнавият ва маърифат маркази вилоят бўлими, Ўзбекистон Бадий академияси вилоят бўлими, Андижон вилояти тарихи ва маданияти давлат музейи ходимлари иштирок этиб, мавзу доирасида амалга оширилган ишлар ҳамда келгуси режалар борасида фикр алмашдилар.

Қарорнинг 10-бандида таъкидланган вазифага асосланган ҳолда Бобур номли халқаро жамоат фонди томонидан Халқаро бобуршунослик электрон платформасини яратиш ишларини амалга оширишга киришилди, тарих фанлари доктори, профессор Абдураҳим Мадраимов раҳбарлигида жамоа шакллантирилди. Жамоанинг ҳар бир иштирокчисининг вазифалари аниқ тақсимланиб, илмий-ижодий гуруҳнинг Халқаро бобуршунослик электрон платформасини яратиш тўғрисидаги лойиҳаси вазифаларини бажариш шартнома имзоланган 1 юни санасидан сўнг тўрт ой мuddатни ташкил этиши белгилаб олинди. Айни пайтда Андижон вилояти ҳоким-

лигининг бевосита қўллаб-қувватлашлари билан Халқаро илмий бобуршунослик электрон платформасини яратиш ишларининг 1-босқичи муваффақиятли ниҳоясига етказилган бўлиб, платформа www.baburid.uz домени билан фаолият юритмоқда.

Платформа ва унинг мобил иловаси яратилиши нафақат Бобур мирзо ихлосмандлари, бобуршунос олимлар ва тадқиқотчилар учун улкан имкониятларга йўл очди, балки интернетнинг ўзбек тилидаги илмий сегментини янада бойитишга ҳам хизмат қилади, дейиш мумкин. Платформа ишчи гуруҳи ўз олдига улкан мақсадлар қўйган.

Бобур мирзо асарлари билан дунёнинг турли бурчақларидан туриб танишиш давлатимизнинг обрў-эътибори янада юксалишига, уч тилда яратилган Бобур энциклопедияси ва халқаро илмий бобуршунослик платформаси Бобур ҳаёти ва фаолиятини, унинг ижодий меросини жаҳонга тарғиб қилишга кучли восита бўлиб хизмат қилади. Фонд ушбу Халқаро бобуршунослик электрон платформаси илмий базасининг қамровини янада кенгайтиришни мақсад қиларкан, платформани муваффақиятли тарзда яқунлаш ва унинг мобил иловасини яратиш бизнинг олдимида турган энг муҳим вазифадир.

Фонд томонидан шу кунгача Бобур халқаро илмий экспедицияси сафарлари давомида қўлга киритилиб, “Бобур ва жаҳон маданияти” музейи экспонатлари қаторидан ўрин олган ноёб манбалар илмий истеъмолга киритиб борилмоқда.

Бобур номли халқаро жамоат фонди Россия Фанлар Академиясининг Туркшунослик институти билан илмий ҳамкорлигини давом эттириб, Бобур мизонининг тарихий ва ижодий меросини илмий нуқтаи назардан таҳлил этиш, тизимга солиш, изоҳлар билан таъминлаш ва тарғиб этиш мақсадида 5 жилдлик “Заҳириддин Муҳаммад Бобур. Бобурийлар. Қомусий, илмий ва илмий-оммабоп материаллар тўплами” арабшунос олим Шокирхон Рустамхўжаев томонидан нашрга тайёрланиб, Бобур мирзо таваллудининг 540 йиллиги муносабати билан нашрдан чиқарилгани яна бир ютуқларимиздан биридир. Муҳаррир Ваҳоб Раҳмоновнинг сўзи билан айтганда, ушбу беш жилдлик қомусий библиографи-

яни “жаҳон бобуршунослиги қомуслари” деб аташ мумкин. Зеро, бунда асосан Марказий Осиё, Россия, Украина, Белоруссия, Озарбайжон, Япония, Миср, Эрон, Буюк Британия, Франция, Испания, АҚШ ва қисман Ҳиндистон бобуршуносларининг мақолалари жамланган.

Хусусан, Бобур мирзо таваллудининг 540 йиллиги муносабати билан “Бобурнома” асарининг замонавий ўзбек тилидаги таъдбири таниқли бобуршунос олимлар Ваҳоб Раҳмонов ва Каромат Муллаҳўжаевлар томонидан қайта нашрга тайёрланиши, ёш ва умидли олимпиа Элимра Қазраткулованинг “Бобур — адабиётшунос” номли монографияси нашрлари ҳам шулар жумласидандир.

Бобур мирзо ижодининг муҳлиси бўлган дунёдаги барча дўстларимиз томонидан адабиёт, санъат, илм-фан ва маданият айёми сифатида ўтган йил давомида нишонланган қўтлуг сана — Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллудининг 540 йиллиги қизгин нишонланди. Президентимизнинг тарихий қароридея белгиланган вазифалар ижросини таъминлаш мақсадида Қўқон университети томонидан “Халқаро Бобуршоҳ” мавзусидаги илмий-амалий конференция 2023 йил 13-14 апрель кунлари, Алишер Навоий номидаги Ўзбек тили ва адабиёти университети томонидан “Заҳириддин Муҳаммад Бобур меросининг Шарқ давлатчилиги ва маданияти ривожидея тугган ўрни” мавзусидаги илмий-назарий анжуман 2023 йил 25-26 сентябрь кунлари, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон давлат академик катта театрида адабий-маърифий кеча эса 30 октябрь кунлари ўтказилди.

Ўтган 31 йиллик давр ичида Фонд ва илмий экспедиция ниҳоятда самарали фаолият юритди. Юқорида айтилган ишларни амалга оширишимиз баробарида Бобур мирзо асарлари етиб борган, аммо биз етиб борилмаганимиз кўп манзиллар ҳали борлигига амин бўлмоқдамиз. Бобур номли халқаро жамоат фонди бу улуг зот қолдирган илмий-ижодий меросини ўрганиш борасида истиқболли режаларни амалга ошириш билан боғлиқ саъй-ҳаракатларини давом эттираверади.

Зокиржон МАШРАБОВ,
Ўзбекистон Республикасида
хизмат кўрсатган маданият ходими,
Бобур номли халқаро жамоат фонди раиси.

“ЯХШИ КИШИ КЎРМАГАЙ ЁМОНЛИҚ ҲАРГИЗ...”

Турфа маданият ва дин вакиллари ўртасида ўзаро тотувлик ҳамда бағрикенглик муҳитини таъминлаб, Ҳиндистон яриморлида ўз даврининг энг буюк марказлашган давлатларидан бирига асос солган Бобурийлар сулоласи жаҳон тарихида ўчмас из қолдирган. Бугунги кунда ушбу сулола ҳақида сўз кетганда, ҳиндлар бобурийларни она юртини босиб олган босқинчи эмас, балки ички курашлар ботқоғига ботиб, майда давлатларга бўлиниб кетган, миллий ва диний асосдаги низошлар авж олган мамлакатни бирлаштириб, ҳинд халқининг қудрати ва маданиятини юксалтирган сулола сифатида эслайдилар. Жумладан, Ҳиндистоннинг биринчи бош вазири Жаҳоҳарлаъл Неру бобурийларнинг мамлакат маданий тараққиётига кўрсатган ижобий таъсири ҳақида “Бобур Ҳиндистонга келганидан кейин катта силжишлар юз берди, янги рағбатлантиришлар ҳаётга, санъатга, архитектурага тоза ҳаво бахш этди, маданиятнинг бошқа соҳалари эса бир-бирига тутшиб кетди”, деган илқ фикрларни билдирган.

неча марта Европа тилларига, жумладан, 1826 йилда инглиз тилига, 1871 йилда француз тилига, 1942 йилда рус тилига ҳамда 1940 йилда турк тилига таржима қилинди. Асарни ўрганиш юзасидан ҳозирги кунда ҳам изчил изланишлар давом эттириляётганини алоҳида таъкидлаб ўтиш зарур.

Асарнинг ўзига хос хусусияти шундаки, унда муаллиф томонидан ўта раво ва самимий баён услуби танланган. Инглиз шарқшуноси Маунтстоуэрт Элфинстон Бобурнинг “Бобурнома” асаридея бадий услуби ҳақида тўхталиб, “Унинг шахсий ҳис-туйғулари ҳар қандай муболағадан ёки парда-

лардан Бурхониддин Марғиновичнинг “Ҳидоя”, Абул Юср Паздавийнинг “Усул ад-дин”, Абул Баракот Насафийнинг “ал-Манор”, Убайдуллоҳ ибн Масъуднинг “Шарҳ ал-виқоя” асарлари асосий дерслик сифатида киритилди. Бобурийлар томонидан тамал толи қўйилган ушбу боғ бугунги кунда ҳам ўз мевасини бериб, Ҳиндистон дёнри мусулмон оламига етук ҳанафий олимларни етиштириб бермоқда.

Бугунги кунда юртимизда Бобур сиймосига муносиб эҳтиром кўрсатилиб, унинг ҳаёти ва илмий-адабий меросини чуқур ўрганиш, уни жамоатчиликка кенг тарғиб қилиш юзасидан тизимли ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 25 январдаги “Буюк шоир ва олим, машҳур давлат арбоби Заҳириддин Муҳаммад Бобур таваллудининг 540 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисида”ги қарори асосида бу борада бир қатор ишлар амалга оширилди. Жумладан, Бобурнинг ёшлик даврига бағишланган “Йўлбарсини тугилиши” бадий фильми экран юзини кўрди, унинг ҳаёти ва ижодига доир ўзбек, рус ва инглиз тилларидаги “Бобур энциклопедияси”нинг тўлдирилган учинчи наشري, “Бобур” китоб-альбоми, Бобур асарлари лугати, Бобур девонининг мукаммал наشري чоп этилди.

Бобур Ҳиндистонга келганидан кейин катта силжишлар юз берди, янги рағбатлантиришлар ҳаётга, санъатга, архитектурага тоза ҳаво бахш этди, маданиятнинг бошқа соҳалари эса бир-бирига тутшиб кетди.

Жаҳоҳарлаъл НЕРУ

берувчи муҳим илмий-тарихий манба бўлиши билан бирга, ўзбек адабиётининг энг нодир дурдоналаридан бири ҳамдир. XVI асрда форс тилига таржима қилиниб, Шарқ оламида кенг шухрат қозонган “Бобурнома” XVIII асрга келиб, Ғарб шарқшуносларининг ҳам асосий тадқиқот объектларидан бирига айланди. Жумладан, голландиялик тадқиқотчи Николаас Витсен 1705 йилда биринчилардан бўлиб ушбу асарни голланд тилига таржима қилди. Шундан кейин “Бобурнома” бир

лашдан холи, услуби оддий ва мардона, шу билан бирга жонли ва ифодали. Ўз замондошлари биографиясини, уларнинг қиёфалари, урф-одатлари, интилишлари, қизиқиш ва анъаналарини кўзгуда акс этгандек равшан тасвирлайди. Бу жихатдан “Бобурнома” Урта Осиёдаги ягона чинакам тарихий тасвир намунаси, деб ёзади. Ҳақиқатан ҳам, ўзи билан содир бўлган воқеа-ҳодисаларни тасвирлар экан, Бобур уларга улкан бир давлат-

рида шариятга кўра солиқ йиғиш тартиб-қоидалари ва миқдорлари назмий услубда баён этилган. Бундан маълум бўладики, Бобур ислом имлари, хусусан, фикҳ ва тасаввуф имлларидан ҳам яхши хабардор бўлган. Бобур ва бобурийларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида Ҳиндистон мусулмонлари орасида ҳанафий-мотуридийлик таълимоти кенг қулоч ёзди. Мамлакатдаги мадрасаларнинг таълим тизимига мовароуннахрлик аллома-

рида шариятга кўра солиқ йиғиш тартиб-қоидалари ва миқдорлари назмий услубда баён этилган. Бундан маълум бўладики, Бобур ислом имлари, хусусан, фикҳ ва тасаввуф имлларидан ҳам яхши хабардор бўлган. Бобур ва бобурийларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида Ҳиндистон мусулмонлари орасида ҳанафий-мотуридийлик таълимоти кенг қулоч ёзди. Мамлакатдаги мадрасаларнинг таълим тизимига мовароуннахрлик аллома-

рида шариятга кўра солиқ йиғиш тартиб-қоидалари ва миқдорлари назмий услубда баён этилган. Бундан маълум бўладики, Бобур ислом имлари, хусусан, фикҳ ва тасаввуф имлларидан ҳам яхши хабардор бўлган. Бобур ва бобурийларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида Ҳиндистон мусулмонлари орасида ҳанафий-мотуридийлик таълимоти кенг қулоч ёзди. Мамлакатдаги мадрасаларнинг таълим тизимига мовароуннахрлик аллома-

рида шариятга кўра солиқ йиғиш тартиб-қоидалари ва миқдорлари назмий услубда баён этилган. Бундан маълум бўладики, Бобур ислом имлари, хусусан, фикҳ ва тасаввуф имлларидан ҳам яхши хабардор бўлган. Бобур ва бобурийларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида Ҳиндистон мусулмонлари орасида ҳанафий-мотуридийлик таълимоти кенг қулоч ёзди. Мамлакатдаги мадрасаларнинг таълим тизимига мовароуннахрлик аллома-

рида шариятга кўра солиқ йиғиш тартиб-қоидалари ва миқдорлари назмий услубда баён этилган. Бундан маълум бўладики, Бобур ислом имлари, хусусан, фикҳ ва тасаввуф имлларидан ҳам яхши хабардор бўлган. Бобур ва бобурийларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида Ҳиндистон мусулмонлари орасида ҳанафий-мотуридийлик таълимоти кенг қулоч ёзди. Мамлакатдаги мадрасаларнинг таълим тизимига мовароуннахрлик аллома-

рида шариятга кўра солиқ йиғиш тартиб-қоидалари ва миқдорлари назмий услубда баён этилган. Бундан маълум бўладики, Бобур ислом имлари, хусусан, фикҳ ва тасаввуф имлларидан ҳам яхши хабардор бўлган. Бобур ва бобурийларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида Ҳиндистон мусулмонлари орасида ҳанафий-мотуридийлик таълимоти кенг қулоч ёзди. Мамлакатдаги мадрасаларнинг таълим тизимига мовароуннахрлик аллома-

рида шариятга кўра солиқ йиғиш тартиб-қоидалари ва миқдорлари назмий услубда баён этилган. Бундан маълум бўладики, Бобур ислом имлари, хусусан, фикҳ ва тасаввуф имлларидан ҳам яхши хабардор бўлган. Бобур ва бобурийларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида Ҳиндистон мусулмонлари орасида ҳанафий-мотуридийлик таълимоти кенг қулоч ёзди. Мамлакатдаги мадрасаларнинг таълим тизимига мовароуннахрлик аллома-

рида шариятга кўра солиқ йиғиш тартиб-қоидалари ва миқдорлари назмий услубда баён этилган. Бундан маълум бўладики, Бобур ислом имлари, хусусан, фикҳ ва тасаввуф имлларидан ҳам яхши хабардор бўлган. Бобур ва бобурийларнинг саъй-ҳаракатлари натижасида Ҳиндистон мусулмонлари орасида ҳанафий-мотуридийлик таълимоти кенг қулоч ёзди. Мамлакатдаги мадрасаларнинг таълим тизимига мовароуннахрлик аллома-

Азиз ТАЖИВ,
Имом Мотуридий халқаро илмий-тадқиқот
маркази директори
ўринбосари.

1

Эсласам...
Юратим увишди. Ичимда бир нарсалар тан- бур торлари сингари чирт-чирт узилиб кетаётгандек бўлади. Давраларда кирдай бўлиб ўтирган одамнинг тўсатдан туман қолган чинор каби кўринмай қолганига ишонмайман, ҳеч-ҳеч ишонгим келмайди. У гўёки, ишонмагга бир кириб чиқса, ҳозир қайтман, деб Ўзбекистон уюшмаси биносига кириб кетган-у, мен унинг қайтиб келишини кутиб турган одамдек теваракка жовдирайман, кидираман, кўзларим то- либ кетади.

Аммо барибир ишонмайман. Ота-бобосидан ама- ки-тоғаси-ю, бўла-бўлавачасига довр полвон ўт- ган, ўзи ҳам тоғни урса толқон қиладиган йигитнинг муштрайига юрак хуружига бардош беролмаганига ишонгим келмайди.

Ахир, айтнинг, Эргаш Жуманбулбул, Раҳматилла Юсуф ўгли каби бахши-булбуллар юрти бўлиш Кўшработ даштларида эшак мийиб, от чоптириб, пода ортидан югуриб чиниқан, Нурота тоғлари бағридан сизиб қийаётган зилол булбуллар муздек кудуклар сувини, мусофиро ҳавосини симираган, юраги минг йиллик арчалар каби бақувват йигит- нинг бундай қилиб кетиб қолшига қандай ишонши мумкин? Айрим гийбатчи каспнинг "деди-деди"ла- ри-ю, майда-чуйдаликларидан балеанд турадиган, ҳам- ша азуғликка интилган ва азгуликнинг тантанасига ишонган; ота-боболаридан чексиз сабр-тоқат, чидам, меҳнаткашлик деган сифатларни вуқудига сингди- ран; ўз табиатиға тўғри келмайдиган ҳаракатларни қилмайдиган, авлод-аждоди паҳлавон ўтган одам- нинг қандайдир юрак оғриғига бўйин эгшиш...

...Катта бобоси Тинибек полвон бир кўни эна- сига мундай дейди: "Қарасам, манави катта қир Зул- нотанинг устига қулаб тушаёттибди, шартта туриб бориб уни суяб, кўзгалган жойига ўтказиб қўйдим".

Қаранг, бутун бошли баҳайбат қирни ағнаб ту- шаётган жойида елкаси билан тутиб қолиб, жо- йига ўтказиб қўйган. (Тушида, албатта). Филдек қо- рувли бўлган Отакул тоғаси турниқда бир қўли бил- ан ўн марталаб тортирган. Кафтнинг бир четига бир дон данакни қўйиб иккинчи қўли билан уриб бемалол чақиб еб ўтирган. "Ўйлаб кўринг, — деб эътироф этади Собирнинг ўзи эсдаликларидан. — Кафта ёнқоғи олиб чақолмаймиз. Энди ёлғиз да- накни ёнқоғи қўлга уриб чақини тасаввур қилиб кўраверинг!" Аҳмаджон Мелибоев бир мақоласида ярим ҳазил-ярим чин қилиб ёзганидек, "Ёшларни адабиёт бустонига олиб қираётган устозларга қўруқ раҳмат деймизми, уларни ҳеч бўлмаса бир кўтариб қўйилми" деб таниқли шоирларни, улар қаторида талантли қиз-жувонларнинг устозларини ҳам даст кўтариб айлантириб-айлантириб жойига қўядиган бир шохона куч бор эди Собир Унарда ҳам.

Унча-мунча тўсиқни — тўсиқ, азобни — азоб де- майдиган, писанд қилмайдиган йигитнинг юрак ху- ружига кучи етмагани шунинг учун ҳам куйдирадид- да жону жаҳонингни.

Тўғри, ҳар бир тирик жон — бир сайёра: ичида, оиласида, рўзғоридан нималар борлиғи фақат ўзига аён. Илпо, турмуш ташвишлари, тиркичилик ўпқони кимни ўз домига тортмайди, дейсиз? Лекин, оиланг фаршаси, қанотинг, суянчинг — заважйи меҳрибон- нингдан ажралиш... Келинимиз Лолахоннинг ва- фоти Собирни нақадар қаттиқ қайғуга солгани кўз олдимда. Собир мудҳиш йўқотишдан кейин бир қа- нотидан айрилган бургутдай чўкди, кампаг, хомуш юрайдан бўлиб қолди. "Она соғинчи" эссеида: "Та- нимнинг харорати, тўрт фарзанд ўстириб, бирининг ҳам роҳатини кўрмай, дунёсига қўл силтаб кетган заважйи ҳалолим, ёстиқдошим, нафасдошим, сир- дошим, дарддошим Лопа қани? Қани? Қани? Қани? Дунё хувиллаб қолди-ку!" — дея юрагини тирнаб-қо- натиб фиғон чеканлари шундан. Шундан, дейман-у, яна ичим куйди, кўксим тутайди, жоним идрайди. "Эй, Парвардигори олам! Шундай беозор, шундай танти, шундай жумард, шундай содда-баев укам- нинг чинивдай жонига раҳм қилсанг, нима қиларди! Ер тўйдими? Дунё кенгайиб қолдими?! Қараш, кўриши, тилу лаҳжаси, муомаласи, ўзини туттиша- ригача бошқача эди-ку унинг! Беғубор қишлоқ одам- ларини қисқа, лунда жумлаю сўзлар билан юракдан тасвирлаш, ўзи, фақат ўз кўрган, билган, кузатган нарсаларни бежаб-безамай, балеандпарвоз мадҳи- яюзлик қилмай ҳолисона ёзишдан бошқа "ёмон- лиғ" йўқ эди-ку!"

Улуг устозимиз Абдулла Ориповнинг: "Сен бешик эмассан, дорсан, табият, Сен она эмассан, жаллод- сан, дунё!" деган ҳайриқилари осмонларга тегиб, акс-садо бераётгандек қалбни эзади.

Абдулла ака, акажоним-ей! Чин авлиё бўларкан чин шoir деган! Суюкли инингиз, ардоқли шоғир- дингиз Собир Унар ҳозир қаватингиздадир?

Жаннат сўмоқларида биринчи марта юзма-юз келганимизда: "Бу томонларга нега ошиқдинг, мулла Собир? Ҳали қиладиган ишларинг мўл эди-ку?" — дея укангизни сўроққа тутган бўлсангиз, ҳайрон қў- лмайман. Сиз Собирни туғишган инингиздан кам кў- маслигингизни ҳам, ундан умидларингиз мўлчилигини ҳам, ижодини юксак ташхилларга лойиқ кўришин- гизни ҳам, қишлоқ ҳаётини, одамларини — одамла- рининг жайдари қўфаларини тасвирлашда унинг- дек маҳоратли адиблар камб эканини қанчалар ар- доқлаб, қадрлашингизни ҳам яхши билардик.

Шошди, Собир укангиз шошди, Абдулла ака, жуда шошди. Олмалар чамандай гуллаган маҳал қор ёққандек бўлди, Абдулла ака. Сиёҳи қуримган сўзларни дафтарларида қолдириб... кетганига ҳам- мон ишонгимиз келмайди.

Кетди. Кетганига қанча бўлди? Бир йилми? Бир ойми? Бир кунми?

Билмайман. Билшдан қўриқарман. Билай, десам, ичим тутдай тўкилади, тўкилган кетади. Китоб титкилаб, ёзувчи-шоирлар даврасида юриб, яхши- ёмонни кўриб, соңида қораси қолганлар қаторида турган ва оқ сарҳисига сабаб бўлган бир ҳақиқатни айт- ай: турмуш ташвишлари — турмуш ташвишлари деймиз-у, лекин одамзоднинг соҳни — одам оқарти- радик; одамзодни одам қийнайди, азоблайди. Собир Унардек дилбар ёзувчини, софдил уқани, садоқатли оқ- сунни, камтарни, камсуқум, беозор одамни топиш осон эмас экан. Гирромлар эса... бир пайтлар бефа- росат-бестор "уқаконда"ларнинг бирига дуч келганда, аччиқ ўсида, албатта, саккиз қатор шеър билан ўз-ўзимга дақи берган вақтлар бўлган:

*Кўп гариб итларни қилдим парварши,
Бирни кўпкак бўлди, бирови този.
Лекин чиқиб қолса ноҳох бир юмуш,
Бирни домангаир-у, бири норози.
Юксак санъат экан итбоқларни ҳам,
Райҳон унмас экан чақир тикандан.
Гоҳи итпироздан бўлман мулазм,
Афсус, ит боқини билмас эканман.
Ҳа, энди, кимдандир ранжиган пайтларда, одам-*

ман деганинг жаҳли чиқади-да. Мен, Худоба шукур, дўсту қадрдонлар даврасидан. Дилкаш укаларим- нинг беназирини, сарвари эди Собир Унар. Унинг ора- миздан кетганига қанча бўлган-бўлмаганидан қатъи назар, йўқлиғига ишонгим келмайди. Боадб киши- лар ҳамма қаватинда, нафасини эшитиб, қиз қи- либ турасан. Собир Унар ҳам, ана, бақувват қаддини хиёл олдинга ташлаб, йиманиб, тортиниб, мийғиди илжайиб рўпарамда турибди. "Устоз-мусто" дебмас, қишлоқчасига, соддагина қилиб, ака, дейди. Ака... дейди-да, деган жойида тўхтаб қолади; қўқис қар- шисидан чиқиб қолган тубсиз жардан ўтиш йўлини тополмай қийнаётган йўловчидек изланади, азо- бланади. Бир нималар демоқчи бўлади. Нимадан- дир айбдор-у, айтарга кўриб етмаётгандек; айтса — ранжитиб қўядигандек; бировни гийбат қиладиг- андек, бировни бироз ёмонлаб қўйишдан тийила- ётгандек; иродасизлигим, оқибатсизлигим, садоқат- сизлигим қилиб қўйиб, энди ўзини зўрма-зўраки оқлашга интилаётгандек...

— Ака Собир, қувқаллаликлар чайналишни бил- мас эди-ку? — дейман "дарди"га тушунолмай. — Ке- йинги вақтларда сал беғонасираб қолдингиз. Ҳар учрашганда бир балолар демоқчи бўласиз-у, демай, чап бериб кетасиз?

— Гуноҳ кўп-да, ака, кўп... — кўзларини оқлоқчади

у. — Ука бўлиб ҳимоя қилолмадим...

— Кимни ҳимоя қилолдингиз? Нимадан? — дейман қизиқшим ошиб.

— "Бош муҳаррир" деган отим бор эди... — бо- шини четга буриб, бурнини тортиб, чаккасини қаш- ганча индамай қолади.

— Сизга, Собирбой, раҳматли Очил Тоғаев дом- ланинг бир гапини эслатмасам бўлмайди-ёв... — дейман энди жингига тегмасам, "очил"маслиғга кў- зим етиб. — "Мен сеннинг қишлоғинга борганман, одамлари жуда шум, қув экан, қишлоғингни оти шун- нинг учун "Кувқалла" экан-да". Домланинг сўзла- римми шу? Қўйинг, қувқаллалик бўлсангиз ҳам, қу- влиқа ярамайсиз. Қувқалланинг айиқдай полвони, лекин кўендай соддасиз.

Қўстовларим кучини кўрсатади. Собиржон худди биров бўйига арқон боғлаб судрагандай, зўрга "дарди"ни ёради. Укамни хижолат лойига ботир- ган "ташвиш"ни эшитиб, Азим Сунончасига: "Ё, фа- лкансан! — дейман, ич-ичимдан тошиб келаётган қулгини тўхтатишга кучим етмай, — одам деган ҳам шунчалар самимий бўладики, а?" Ҳозир меннинг ўр- нимда раҳматли Саид Аҳмад ака бўлганлариди "Одобинг жигаримни эзворди-ку, Собир болам!" дег- ган бўлармиди? Қанчалар маза қилиб қулганими сиз тасаввур қилолмайсиз. Нимамини - "меҳрибон ака"ларимиздан бирининг қистови билан каминани ўзи бош муҳаррир бўлган журналнинг "Тахрир хай- ыти"ни, "Жамоатчилик кенгаши"ни аъзолари рўйхатида олиб қололмабди! Бор гап шу. Ҳай, Со- бир-а, Собиржон укам-а! Журналнинг қайсидир кен- гашига аъзо бўлиш шунчалар хижолат чекадиган иш эканими? Шунчалар йирик оғру, мартаба эканими? Бу- нинг устига, воқеа содир бўлганига ҳам беш ойдан ошиб кетибди. Беш ойдан бери полвон укам нега мендан четлашиб юрибди, десам... Ростини айта- ман, "Ёшлик"нинг ҳар сонини қолдирмай ўқиб бора- ман, бироқ ўша кенашлар рўйхатиға эътибор қил- мабман.

— Раҳмати калон! — дейман оқ кўнгли укамнинг катта-катта қўлларини маҳкам сиқиб. — "Бу қонли фожиа"ни аввалроқ айтганингизда эди, аллақачон- лар учинчи жаҳон урушини бошлаб юборган бўлар- камман!

Собир яна бурнини тортиб, чаккасини қашиб, кў- зининг ости билан юзимга синчков назар ташлайди: гапларин чин ёки ёлғонлиғига ишонч ҳосил қил- моқчи бўлади, афтидан.

— Йўғ-е, — дейди кейин елкасиди оғир юкдан кутулгандек енгил тортиб. — Чиниминан беҳабар- мидингиз? Мен бўлсам девонча хаёлларга бориб юрибман-а, юзма-юз келишга бетим чидамай. Раҳ- мат, ака-е...

— Ҳушомаднинг майиб қиласиз-да. Собир ака, — дейман укамнинг "очилгани"дан дилим ёришиб. — Бўпти. Ора очик. Гина-қудурат, табва-таъзарруға ўрин йўқ. Энди, марҳамат қилиб қишлоғингиз но- мини тўшунтириб бериб менга? — деб гап оқи- мини бошга ўзанга бураман. — Ҳўш, нима учун "Кув- қалла"? Еки марҳум Очил Тоғаев домла айтгандай, шултакаларнинг пирлари истижомат қиладими қи- шлогингизда?

— Э-э, қанақа шумтақа? Жайдари, феъли кенг даштиқларимиз. Тарихига келсақ, тарихи узн-да, — гап бошлайди енгил тортиб укам. — Мактабда ўқиб юрган пайтларда нега қишлоғимизнинг номи "Кувқалла" деб катталарга кўп саволлар берганмиз. Саволимизга хилма-хил жавоблар олганимиз қария- лардан. Афсона-ривоятларнинг ақсарияти қишлоғи- миздаги "Нонбер ота" деган масжид-мақбарога бо- риб тақалган. Айтишларича, чинакам авлиё мақо- миға эга бўлган Нонбер ота. У киши бундан 400-500 йиллар илгари яшаб ўтган. Нонбер ота Худодан ризқ ўрнига фақат ушоқ сўрар экан. Доимо тўкил- ган-соқилган ушоқлар билан кун ўтказар, Парварди- гор эгамга шукрона айтиб, тоат-ибодат қилар экан. Қаҳатчилик йиллари ушоқ топиш ҳам машаққатга ай- ланибди. Шундай оғир кунларнинг бирида бир қуш келиб уш қир наридага булоқ этагидидаги балчиқда ушоқ борлигиндан хабар берибди. Нонбер ота куш- ларнинг тилига тушунар экан — ўша жойга жўнабди. Етиб борса, қарга, олашақнақ балчиқни чўкиб ушоқ ташлаб ётибди. Ниҳоятда очикдан отамиз парран- даларга шерик бўлиб балчиқ ярашаб ушоқ теришга тушибди. Ҳўрлиги келиб юм-юм йилгабди. Шунда го- йибдан: "Сенга валийлик ота этдик. Нон кароматини бердик сенга", — деган нидо келади. — "Эй, ўғлон. Биз сизга нон кароматини бердик!" — ҳайридан го- йибдаги овоз. — Ҳўрнингиздан туринг, элни тўйги- зинг!"

Бобомиз мундоқ қараса тўнининг қўлтиғида ис- сик, билқиллаган ширмойи нонлар тўлиб турибди.

Ҳайратга тушган бобомиз қишлоққа қайтиб, оч- ларга, муҳтожларга нон улашади, улашаверади. Нони қаймайди. Умрбод шундай ўтади. Оқа- ганни, ноҳорни кўрса нон бераверади. Нони туга- майди, қаймайди, нон ва шу тариқа у киши "Нон- бер ота" бўлиб эл-улусда ном — иззат-икром қо- зонади.

Бир замон қишлоқни ёв босади. Душман элда машхур бўлган Нонбер отамизни ўлдирмоқчи бўлади. Отамиз қирга қараб қолади. Азлартепа дег- ган жойда душман қувиб етади. Босқинчи қилчи бўйнига тушади. Отамиз шу ерда шаҳид бўлади. Тана жойида қолади-ю, бош юмалаб ҳозирги масжид ёнидаги катта тутта қараб "қочаверади". "Кув қал- лани, қув, қалла кетди, қаллани қув!" дея бўкиришиб қувди қоғирлар. Етти-саккиз қир ошиб охири тутта етади ва бирдан ер қалла ҳамжида ёрилиб бош ўй- қандан ер қаршига тушиб кетади. Фангиллар не қи- ларини билмай қолади. Ахир улар ўз пошшоларига отамизнинг бошини олиб боришлари керак эди-да. Энди нима қилишди, нимани кўрсатишди пошшо оламга? Ҳеч бўлмаса, танани олиб бораилмик деган хаёлда дарров орқага бурилиб, тана қолган қир то- монга от қўядилар. Бориб қарашса, у ерда на жа-

СОБИР УНАРНИ ЭСЛАСАМ...

сад, на бир донга суяк, на бир томчи қон бор эмш. Худди шу пайт тепалиқда даҳшатли аждар пайдо бўлиб, душманларнинг ҳаммасини домига тортиб, ютиб юборади. Шу тариқа қишлоқ номи "Кувқалла" бўлиб кетган экан. Она томондан бобом Тинибек Жонибек ўғлидан ҳам бир қанча ривоятлар эшитган- ман. Арвоқлари шод бўлсин, Тинибек бобом жуда қумқулоқ, доно одам эди. Кўп достонларни ёддан айтарди. "Нонбер ота" таҳаллусли авлиё ҳақида ҳам ривоятлар айтиб берган эди Тинибек бобом.

Собир ҳимоя қиладди. Мен миқ этмай қулоқ сола- ман, хавасим келади унинг билгичлиғига. Ахир қўли- мизда шундай фазилат йўқ-да. Билавермаймиз-да, ўзимиз яшаб турган қишлоқ еки шахримиз тарихини. Собир нафақат қишлоғи, балки тумани, шу воҳода яшаб ўтган қўлпаб авлиёлар ва ўзининг шажарасини ҳам мукамал биладиган йигит эди. Ўзбек уруғла- рини, жулмадан, келиб чиқши салкам 700 йиллик тарихга эга бўлган ўзининг "Бўғажинли" қавми та- рихини ҳа ҳақ урғанган эди у. Собирдан бери икки қир наридаги Накурт қишлоғида туғилиб ўсган атоқли шоиримиз Азим Сунонға ўхшаб кетарди унинг шу фазилати. Азим Сунон ҳам етти пуштага доир бо- бою бобоклонларини ёддан биларди, номма-ном санаб ташларди.

— Бу гаплар оғиздан-оғизга ўтиб, бугунга етиб келган, афсонаға ўхшаб кетади. Лекин беҳуда эмас, — ўша хотиржам оҳангда давом этади Собиржон. — Чунки Нонбер ота деган авлиё тўғрисида тарихий манбаларда баъзи маълумотлар бор, аммо жуда оз. Нуротали тарих билимдонини Журакул бобо Кало- новнинг шаҳодат беришича, ул зотнинг асли исми шарифи Жиянбек Баҳодир бўлиб, елкаси ер искам- ган полвон одам бўлган, Жиянбек полвон деган ном қозонган, қориди тилга олинган воқеалар туфайли Нонбер отага айлиб кетади.

Асли Нурота томонлардан бўлган Жиянбек Баҳо- дир биз томонларга келиб, равоқ қўриб яшаб бола- ганнидан кейин, у кишидан тарқалган авлод, секин- аста шу яқин теварақдаги Пичот, Оқтепа, Кўрсафар, Эшбўлди, Норвон, Қорвоқой, Илоғли, Яссинчув қишлоқларига жойлашиб қолади.

Нонбер ота номи билан боғлиқ макон узоқ йиллар заманида эътибордан четда, қаровсиз қолди. Шўро бобонайида динга таъбиқ туфайли одамлар қўчиди- лар бу муборак масканин оёбод қилишдан. Кейинги ўн йилликка чинакам зиёратгоҳга айлантирилди.

"Йўқ, қувқаллаликлар қув ҳам, шум ҳам эмас, — Собирнинг ҳикояси ниҳоясига етган тақрорлайми экилади мен. — Эҳтимол, эгчилик, битта-яраймта шу- нақаси бўлса-бордир. Аммо қаерда йўқ шумлар, қув- лар, айёрлар, алдамчилар, иккиозламаччи-ю тулки- феъллар? Дунёда қора терга ботиб ишлаётганлар ёки чала-чўппа қоғоз қоралаб бир амаллаб кунни кеч қилаётганлар йўқми? Айнақса, бугун — ҳозир, шу ердадир, четлардадир оғиз қўпиртириб вайсаёт- ган ҳар турли тоифалар, таҳлилчилар, ёзайми, ёз- майми дег иккилаиб бир қарорга келолмай юрган иродаси бўшлар, томошабинлар, бировлар қўлида қўнғирқон бўлаётганлар, бировларнинг кўзига тик қар- аб ёлғон гапираётган ва ёлғон ёзаётганлар — ҳам- ма-ҳаммаси бор. Лекин, Собир... Алп қомат Собир боладай оқ кўнгли, самимий, беғубор, содда эди. Сода бўлмаса, самимий бўлмаса, хижолат азобида ўзини шунча қийнайдики каминиға алоқали ҳалиги арзиманга воқеа учун. Қўхайи тоза, ичида гириди йўқ, дўсту қадрдонларга садоқатли кишиларгагина раво кўради Худойим бундай зариф инсоний нъ- матларни.

2

Эсласам...
Собир билан биринчи марта учрашгани- мизга роппа-роса 38 йил бўлса ҳам ҳозиргидек кўз олдимда турибди: қош-қўзлари, кенг пешонасига ту- шиб турган сочлари зулдуқдек қол-қора, бодомқовоқ, қисик ёқимли боқиб турғувчи ба қорувли йигитнинг содда-самимийлиги, шомшай, паст овозда, сал- моқлаб, ўйлаб-ўйлаб гапиришлари ўшандаёқ ҳава- симини келтирган.

Шу ерда яна бир сирни очай: қўллар Собир жу- даям оғир, вазмин, ҳазил-хузулни билмайдиган одам деб ҳисоблашарди. Бир қарашда (аслида ҳам шундай), ҳазил-хузулга беғонадек туюлади. Лекин жойи кепқолганда бирам зўр ҳангомаларни топар- дики, ҳам қулади, ҳам ўйга толиб, маза қиларди эшит- ганлар. Тўғри, уни, масалан, ўстаз адиблар Саид Аҳ- мад ёки Ўткир Ҳошимов сингари қулги ўстази деб бўлмасди, албатта. Лекин жуда беғубор, ёқимли, дилга ором берадиган латифаларни чертиб-чер- тиб айтарди-ки, мен ҳам унинг ана шу фазилатидан

кўп марта баҳраманд бўлганман. Яна бир ибратли жиҳати — у кимгадир ёқиб-ёқмаслик, кимдадир ях- ши-ёмон таассуротлар қолдириш ёки ҳазил баҳона киминдир қалақа қилиш, шундан қулаш ёхуд эн- сасини қотириш учун эмас, ўз кўнглини яйратиш, бир дамига бўлса ҳам қўшдай эмин-эркин, қақ- чақлашиб ўтириш учун қиларди латифахонлиқни. Ташвишлари эздан чиқарди, роҳатланарди, ҳузур- ланарди шундай паҳлавонлар. Унга бундан ортиғи ке- рак эмасди. Аслидаям шу-да, ахир одам болалари бир-бировини масҳара қилсин, бир-бировидан ўч олсин деб яратилмаган-ку ҳазил-хузул деганлар. Тўғрими? Аммо ҳамма нарсани бўлгани каби че- гараси бор бўнинг ҳам. Чегарани бузсанг, ҳазилнинг зилга, қулгинг азобага айлиниши мумкин. Саид Аҳмад билан Ўткир Ҳошимовнинг ҳазиллари беғидир, ки- шага енгил кайфият бағишларди. Бундай хушчақнақ ҳангомалар кейин-кейин озайиб-озайиб, бугун анча ноёб ҳодисалар қаторига кириб қолмоқда. Ишқилиб, бора-бора "Қизил китоб"ни "бебеза" турмаси бўлди... Чегара доирасидан чиқмай, эсда қоладиган лати- фаларни топишда Собирнинг дўсти, курсдоши Ҳо- шимжон Мирзааҳмадов бало эди-да. Хурсандчилик деганлари дарёдай оқиб кирарди Ҳошимжон қадам босган давраларга. Ҳошимжон асли Наманганнинг Чустидан, янаям аниқроғи, Чустнинг Қирғизистонга

ган полапонларнинг унда-мунда ҳикоя, шеърларини чоп этиб бир кунда миллион болага таништираёт- ган, қолвераса, кўнглида Ватан деган оғриқ тўғриси бор эдики, шу мавзуда рост суҳбат қилган эди. Бун- дай вазиятда инсонни ҳимоя қилиш керакми ё айт- ган гапи учун ҳар ким ўз боши билан жавоб бера- версинми?

Биз, бир гуруҳ ёш шоир-ёзувчилар "Правда" газе- таси бош муҳарририга, СССР ёзувчилар уюшмаси раисига, СССР саркотиби М.С.Горбачев номига мух- тасар хат матни тайёрлаб, унда "Ленин учқун" га- зетасида ҳолис фикрлар баён этилгани, бундай га- ллар "сиз инъом этган" ошкоралик замонасига мос келиши, аксинча, "Правда" муҳбири "Ленин учқун" муҳарририга бўхтон ёғдираётганини уқитдик.

Ўнлаб имзолар қўйилди. Қарасак, барча имзолар ёшларники. Ўйладикки, бу имзолар қаторида унон- лилар, масалан, "Ўзбекистон халқ шоирини", "Ўзбеки- стон халқ ёзувчиси" деган ном эгалариман турса, хат- нинг салмоғи ортади. Биров ўқиса, бундоқ эътибор беради, деб. Аммо... биз хомтама бўлибмиз...

Ҳозир энди ўшалар мустақилликнинг қиштин келти- риш мақсадига, базиллари пенсия ёшига, ёнига яқинлашгудай бўлсанг, қизил империя "изтироб- лари"дан бўзала кетишарди, ҳолбуки, ўшанда: "Сиз- ларни қўнғиллар, тепадан сўрашса яхши фикр ай- тамиз", — дейишган салобат ила. Худди бу хатни Михаил Горбачев қўлига олиб роса синчиқлаб ўқий- ди-да, унинг уйига қўнғироқ қилиб қолади. "Шу ар- зимаган хатларга қўнғини қўйиб юрибсанми?" деб ёзгирди, ўпкалайди ёхуд... Ҳар қалай, раҳбар-да: бир телиб учириб юборадик, Атлантика уммонининг нариги соҳилига, Америкага — "душманлар" қўлига бориб тушасан, кузгундай гаждийди кейин улар..."

Бу гаплар Собир Унарнинг "Ижод олами" журна- лининг 2018 йил, 1-сониде эълон қилинган "Авлод- лар алмашинуви" сарлаҳали мақоласида битилган. Мақола унинг "Олдинда ёнган маёқ" китобида ҳам бор. Мен адиб укам қандай ёзган бўлса, шундайли- гича олдим. Изоҳламайман. Ҳар ҳолда, Собирнинг мардлиги, танглиги ва меҳр-оқибатиға доир ҳисоб- сиз изоҳларни дўстлари айтади ўринли бўлар.

4

Эсласам...
Дилим хуфтон бўлади. "Уюшма нега иккига бўлинди?", "Адиблар иттифоқи" нега ташкил этил- ди-ю, нега туғилди?" деган саволлар гозвомбир- дек беаёв қақаваради.

1991 йил ёзувчилар уюшмасида, уюшма ра- исининг ўринбосари вазифасини бажарар эдим. 17 октябрь куни Алишер Навоий номидида катта театр биносига Ўзбекистон ёзувчиларининг на- вобтадаги ва, айтиш керакки, энг охири сўзиди бо- шланди. "Бошланди", деганимнинг сабаби — сўезд бошланди, аммо тугамди, тугамай туриб, уюшма иккига бўлиниб кетди. Одил Ёқубовдек улуг адибга қарши бўлган гуруҳ аъзоларининг ташаббуси бил- лан сўезд бузилди, адиблар иттифоқи деган "итти- фоқ" пайдо бўлди. Аммо аллақандай режалар билан ташкил этилган "иттифоқ"нинг умри, афсуски, қисқа экан. Ҳадемай, "иттифоқ" қумга синган томчидай йўқ бўлиб кетди...

Одил Ёқубовнинг "қарғиси" урди уларни, деган гап-сўзлар чиқди кейин-кейин. Мен бунисига қўшил- майман. Одил ака қаршичи билмасди. Бировнинг орасидан гапиришни ёмон кўрарди. Бетиға айтиб қўя қоларди ичидасини. Жа-а қонимаса, "ананг- ни..." деб қозқочасига "тузлаб" қўяқоларди. Оллоҳ сийлаган беқеъс иктидор, жасур ва кўрқмас шахс, чин ватанпарвар инсон, тенгсиз адиб эди Одил Ёқу- бов. Ҳали шўро қиличи қонсўраб турган таҳликали кунларда, яна қаерда денг? — Москвада! — со- ветларнинг юраги бўлиши Кремль минбариди тури- б, совет ҳукуматиға қарши Одил Ёқубов айтган гапларни ўздек ҳам, кейин ҳам ҳеч ким айтолган эмас! — деб қозқочасига "тузлаб" қўяқоларди. Оллоҳ сийлаган беқеъс иктидор, жасур ва кўрқмас шахс, чин ватанпарвар инсон, тенгсиз адиб эди Одил Ёқу- бов. Ҳали шўро қиличи қонсўраб турган таҳликали кунларда, яна қаерда денг? — Москвада! — со- ветларнинг юраги бўлиши Кремль минбариди тури- б, совет ҳукуматиға қарши Одил Ёқубов айтган гапларни ўздек ҳам, кейин ҳам ҳеч к

ХАЁТИЙ САБОҚЛАР

ДЎСТ НЕГА КАМ БЎЛАДИ?

Дўст яхши-ёмон кунда билинади, деган нақлни кўп айтамыз. Ҳар қандай ҳолатда сиз билан дардлашадиган, моддий ёки маънавий кўмак берадиган қиёфа — дўстга Ўзбекистон халқ шоири Эркин Хоёвнинг шундай таъриф беради:

*Дўст билан обод уйинг, гар бўлса у вайрона ҳам,
Дўст қадам қўймас эса, вайронадир қошна ҳам.*

Халқ орасида шундай гап юради: “Душманинг битта бўлса ҳам кўп, дўстинг юзта бўлса ҳам кам”. Мажозий маънода айtilса ҳам, бу ҳаёт ҳақиқатига тўла мос келадиган ҳикматдир! Душманинг кам бўлса ҳам кўпга қиёс қилиниши — унинг етказадиган зарари ва хусумати етарли бўлгани учун шундай таъриф келиб чиққан. Дўстинг сони кўп бўлса-да, камга менгалиши — яхшилик қанча кўп бўлса, шунча яхши дегани.

38 йиллик қадрдонлар

Минг йиллик қадрдон... Бу ибора — лоф, чунки минг йил умр кўриш ҳеч мумкин эмас. Аммо кўп йиллар ҳамнафас, елкадош бўлиб келаётган кишилар гўёки минг йиллик дўст-бирдорга айланиб кетадилар. Тошкент шаҳридаги “Сайёб” меҳмонхонаси менежери лавозимида хизмат қилиб келаётган Улуғбек Қурбонов ўзининг содиқ дўстлари ҳақида мамнун бўлиб сўзлади:

— Бухородаги 10-умумтаълим мактабининг биринчи синфига 1985 йилда қабул қилинганман. Ерга урса, кўкка салчийдиган боламын. Синфдошлар ўртасидаги танишув илиқ муносабатга айланиб кетди. Мени Шавкат Ҳаётов деган синфдошим ўзига оҳанрабодек тортиди. Маҳалладош эканмиз. Ҳукумат саройида “Ракетамодель” тўғрагида шуғулланиб, уй-рўзгор ишларида бир-биримизга кўмаклашардик. Мен мактаби тамомлаб, Тошкент давлат авиация институтига ўқишга кирдим. Шавкат БухДУ тарих факультетини тамомлади. Буни қарангки, Аллоҳ менга абитуриентлик даврида яна бир дўстни инъом қилди. Ихтиёр Ҳализов билан 1995 йилдан бошлаб дўстлигимизга тамал тоши кўйган бўлсак, мана, 28 йилдирки, бир-биримизни заррача инутганимиз йўқ. Орамыздан қил ўтмайди, сирдошимиз. Деярли ҳар кун эрталаб Ихтиёр менга кўнғироқ қилади: “Қалайсан, дўстим, тинчмисан?” Еки мен унга сим қоқаман. Оилавий борди-келди бор, тўй-маъракада елкадошимиз. Бухорои шарифга қадам ранжидат этсам, болалиқдаги қадрдоним Шавкат Ҳаётов вақтим зикригини сезиб, ота-онамининг уйига нон ва қаймоқ билан йўқлаб келади. Дийдордан ширин нима бор? Эҳҳе, 38 йиллик қадрдонларнинг илиқ хотираларини эслашга соатлар тугул, кунлар камлик қилади. Ҳар иккала дўстим билан умрим маъно-маънуна тўлиқ.

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти профессор-ўқитувчилари орасида ёши улуг зиёллар кўп. Фарзандларини уйли-жойли қилиб, касб-хунар эгаллашга шариит яратган, неваралари ардоғида яшаётган бу инсонлар дўст, биродар танлашда ҳам катта ҳаёт йўлини босиб ўтишган. Техника фанлари номзоди, доцент Абдусаттор Абдуғафоровнинг 48 йиллик қадрдони Қашқадарё вилоятининг Шахрисабз тумани Дуччи қишлоғида истиқомат қилади. Тошкент қайда-ю, Шахрисабз қайда? Аммо йўл яроқ бўлса-да, кўнгли яқин.

— Дўстларим жуда кўп. Успирилик даври, мактаб йилларида топган жўраларим кам эмас. Лекин ҳақиқийси битта. 1976 йилда Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институтига ҳужжат топшира-

ётиб, сипогина бир йилгича билан танишиб қолдим. Талабалик бахтига муассар бўлиб, яхши-ёмон кунларни Маҳмасоли билан ўтказганларим худди кечагидек ёдимда. Талабалар турар-жойида ҳозиргидек шарт-шароитлар қаёқда? Хоналар совуқ, қишда дийдираймиз. Ош-овқатга пулимиз кам, ётоқхона ошхонасида қозон қайнатамиз. Беш йил кўз очиб-юмгунча ўтди-кетди. Куродошлар баъзан Самарқандга, гоҳида Бухорою Хоразмга отланамиз. Мен билан Маҳмасолининг дўстона муносабати аҳён-аҳёнда Куйи Чирчиқ туманидаги Гул қишлоғи ва Шахрисабзга бориш-келиш билан мустаҳкамланди. Тўй-маърака, байрамда биргамиз. Ота-она, ака-ука, опа-сингилларимизни танидик, билдик. Талабалик даврига нукта қўйилиб, Маҳмасоли ўз юртига кетди. Мен институтда ишлашга қолдим. Мана, ҳали-ҳануз алоқамиз узилгани йўқ. 2023 йилнинг май ойида дўстим билан Бухорои шарифда учрашдик. Биродаримиз Рустамжон Саидовнинг турмуш ўртоғи вафот этган экан, ҳамдардик билдирганим бориб, шу заминнинг етти пирини зиёрат қилдик, ўтган давларни эсладик. Маҳмасолидек садоқатли дўстим борлиги мен учун чинакам бахт. Биз у билан, насиб этса, Наврўз байрамида кўхна ва навқирон Шахрисабзда учрашмоқчи бўлиб хайрлашдик.

Калта ўлчов

Кутилган ва кутилмаган воқеалар қаршида лол қоламиз. Бирининг кўнглидан иккинчиси чуқур жой эгаллаб, узоқ йиллар зўро қаршилик риштаси ила ҳамкор, ҳамнафас бўлиб келаётганларнинг орасидан “ола мушук” ўтиб қолади-ю... Булга нима сабаб, бош қотирганингиз билан жавоб тополмай қийналасиз.

— Салкам қирқ йиллик дўғонам билан орамиз бузилиб қолди. Сира тушунолмайман, ўла-ўлғунимизча бир-биримизга содиқ қолдик, деб юрардим. Яқин йилларда хум сурган коронавирус пандемияси туфайли кўплаб ишхоналар онлайн ишлаш тартибига ўтди. Ҳаммамиз ўлга қамалдик. Маълум муддатдан сўнг вазият сал ўнгиланиши билан идоралар аввалги тартибга ўтди. Онлайн ишлаш одамларни бир-бирини узоқлаштириб қўяркан. Кўп йиллик қадрдоним билан битта хонада ишлардик, қандай бахт бу! Тушлигимиз бирга, хурсандчилигимиз бирга, муаммомиз бўлса, ечим излашимиз бирга. Нимагадир офлайн ишлашга ўтсак ҳам дўғонам ишга келмасди. Хонадошларим: “Нега дўғонангиз ишга чиқмайдисиз, кимнинг эркатойи у?” деган таъна-маломат қилса-да, улларга ён босмас, аммо дўғонамни ҳам оқламадим. Тўғрироғи: “Кемага тушганим жони бир. Нега эл қатори келмайди ишга? Бу ер отасининг корхонасимиз?” деган ҳаққоний фикрлар тез-тез кўнглимдан ўтарди. Сабаби кўп ўтмай аён бўлди, ҳамкасбим раҳбаримиз билан ўзаро келишиб, уйда ишлашга қарор қилибди. Бунга хонада тўрт аёлнинг бирга ўтириши, уллар ўртасида кечадиган узун-қиска мулоқот туфайли дўғонамнинг ишлай олмаслиги сабаб бўлаётган экан. Очиги, хонадош бўлганимиздан кейин, айниқса, аёллар бор жойда гап-гапга уланиб кетди-да. Мен дўғонамнинг ўрнига ўзимни қўйиб кўриб, уни ҳақ ҳисобласам-да, унга қарши ҳеч қандай саяёҳаракат қилмадим. Бир кунга тасодифан хонамизга ташриф бурюган дўғонам мен билан ҳам эл қатори совуқчона сўрашди-да, чиқиб кетди. Кетидан югуриб бориб: “Дўғонажон, нима бўлди? Мен сизга ҳеч нарса деганим йўқ-ку!” деганими биланам: “Шуми ҳеч нарса қилмаганингиз? Бегона ходимлар билан гуруҳ бўлиб олдингиз-ку! Сиздан кутмаганим бунини!”

деса бўладими? Анграйиб қолдим. На уни кузатишимни биланам, на хонамга қайтишимни. Шу даражада ўзгариб кетдимиз у? Ахир мен унга қандай ёмонлик қилдим? Раҳбарнинг “арзанда” ходимасига айланган дўғонамга нисбатан жамоада туғилган адоват ва нафратга заррача ҳам хайрихолик кўрсатганим йўқ эди. Нима учун мени айбисиз айбдорга айлантирди? Сира ақлим бовар қилмайди, ўйлаб ўйимнинг тағига етолмайман.

Таниш аёлнинг ҳасратини эшитдим-у, муносабат билдиришга лол қолдим. Қаранг, қирқ йиллик қадрдонларнинг орасига арзир-арзимас ҳолатда раҳна тушибди. Ким ҳақ, ким ноҳақ, Аллоҳга аён. Сўбатдошим ҳиқоясини қолган жойидан давом эттирди:

— Туғилган кунимда хонамизга мени йўқлаб келган дўғонамни кўрдим-у, бошим кўкка етди. Ўртага тушган совуқчилик юмшайди, деб ўйлабман. Бир пайт дўғонам собиқ хонадошлари билан галма-гал носамимий рўхта сўрашиб, менга яқинлашди. Юзида қандайдир сохталик. Ё тавба! Мен унга бағримни очмоқчи бўлиб турганим, дарҳол шаштимдан қайтдим. “Туғилган кунингиз билан табриклайман!” дея пакетни ҳиссиётга қўлимга узатди. “Раҳмат, дўғонажон, овора бўлибсиз-да!”, — дея мулозамат қилиб совгани олдим ва кузатиш учун шовиб чиқиб кетаётган қадрдонимнинг кетидан эргашдим. “Қолуврин!” Жойимда тош қотдим ва ўрнимга чўқдим. Кувончли кунда таъбим жуда тирриқ бўлди, дўғонам билан кечган яхши-ёмон кунларимиз бир-бир кўз ўнгимдан ўтди. Наҳотки энди у билан аввалгидек қадрдон бўлолмаймиз? Мени ана шу савол қийнайди... Рухий қийноқлар ўз йўлига. Уйга бориб, дўғонам берган совгани очсам... Не кўз билан кўрайки, бу мен унга туғилган кунда совға қилган қўйлақлик мато эди. Қалқиб тушдим. Агар душманнингиз шу ишни қилса, қўл силтайсиз, қасддан қилган-да, деб. Аммо бир бурда нонни бўлишиб еган одамнинг қилса, танг ҳолатга тушиб қоларкансан. Анча кунгача унинг қалта ўлчовидан ўзимга келолмай юрдим.

Кўнглида бир дунё ҳасрат, бир дунё алами бўлган танишимга нима ҳам дейман? Жимгина тингладим. Дўғонасининг узоқ йиллик дўстона муносабатларга асосииз айб қўйиш орқали янги ясаганига қандай баҳо бериш керак? Қадрдонлик ришталарига калта қарич билан қаралиб, нукта қўйилгани маънавий фожиа эмасми?

Кайковуснинг ҳикмати

Муносиб дўст излаш ва топиш ҳам омад, аслида. Чин маънодаги дўстлик йиллар мобайнида шаклланади, тобланади, мустаҳкамланади ва унга ҳеч нарса раҳна сололмайди. Шарқ мутафаккирларидан бири Унсруллоҳалий Кайковуснинг “Қобуснома” асари йигирма саккизинчи боби ана шу мавзуга бағишланадики, муаллиф ўғли Гилоншоҳга шундай насиҳат қилади: “*Жама вақт дўст тутмоқчи одаб қилгил, зероки, ҳар кишининг дўсти кўп бўлса, айблари шунча сир тутилур ва фазилати кўлаюр. Лекин ҳар вақт янги дўст топсан, кўхна дўстларини тарк этмагил ва уллардан юз ўзмагил, токи ҳақиқат дўстингиз кўп бўлсун, дебдурларки, яхши дўст кишига улуг ганждур. Одамлар ҳақида ўйлаб кўрки, уллар сен билан дўстлик йўлига қирарлар, аммо ярим дўст бўлуларлар. Шулар била соз муносабатда бўл ва уллар била ҳар турлуқ яхши ва ёмонда мутаффиқ (дўст, бирлашман) бўлгил, токи уллар сендин кўп яхшиликларни кўрса, тадриж (аста-секин) била кейинроқ яқдил дўст бўлуларлар.*” Дарҳақиқат, агарки, мажозий маънода дўстликни дарахтга қиёсласак, унинг илдизи вафто, шохлари умид, япроқлари саодатдир. Ҳар бир инсоннинг дарахтга менгзалувчи содиқ дўсти бўлсин!

Албатта, дўст, ҳақиқий дўст топиш жуда қийин. Балки шунинг учун ҳам дўст кам бўлар. Чин дўст — яхши кунинда ҳам, ёмон кунинда ҳам, боринда ҳам, йўғинда ҳам бирдек ёнингда турувчи қанотинг. У бўлса, бу бахтдир. Фақат... дўстликни сақлаб қолиш осон эмас экан-да!

Хулқар ТҶИМАНОВА,
Ўзбекистон Республикасида
хизмат қўратган журналист.

ХОРИЖ

ГРЕЦИЯ МУДОФАА ТИЗИМИНИ БЕРМАЙДИ

Греция “S-300” зенит-ракета комплексларини Киевга топшириш ниятида эмас, чунки бу мамлакат мудофаасини ҳавф остига қўйиши мумкин. Бу ҳақда Греция ҳукумати матбуот котиби Павелос Маринакис маълум қилди.

“Елгон хабарларга чек қўйилиши керак, айниқса, бу мамлакат мудофааси, унинг ташқи сиёсати ва мамлакатнинг хориждаги манфаатлари, хориждаги обрў-этибори билан боғлиқ бўлса. “S-300” зенит-ракета тизимини Украинага бериш ниятимиз йўқ, мен бунга қатъиян рад этман”, — деди у брифингда журналистларга. Маринакис қўшимча қилганидек, Греция ҳукумати ҳеч қачон ўз мамлакатини мудофаасини ҳавф остига қўядиган сиёсат юритмайди.

Россия ташқи ишлар вазири Сергей Лавров 2022 йил декабрда Россия Грециянинг “S-300” зенит-ракета комплексларини учинчи давлатларга топшириш мумкин эмаслиги ҳақидаги мажбуриятлари бажарилишини диққат билан кузатиб бораётганини айтган эди.

ПЕНТАГОН РАҲБАРИ ЯНА КАСАЛХОНАДА

АҚШ мудофаа вазири Ллойд Остин соғлиғи билан боғлиқ муаммолар туфайли касалхонага ётқизилди. Бу ҳақда Пентагон матбуот котиби Патрик Райдер хабар берди.

Пентагон раҳбари Уолтер Рид Миллий ҳарбий тиббий марказига қўриқдан ўтиш учун ётқизилган. Остиннинг ўринбосари, штаб бошлиқларининг бириладган кўмитаси. Оқ уй ва Конгресс вазиятдан хабардор қилинган. АҚШ мудофаа вазири ваколатларини вақтинча ўзининг ўринбосари Кетлин Ҳиксга топширган.

Маълум бўлишича, 2023 йил декабрь ойининг бошларида Остинда простата саратони борлиги аниқланган. 22 декабрь куни умумий нархоз остида ундан ўсимта олиб ташланган, шундан кейин у касалхонадан чиққан. Бироқ 2024 йил 1 январда у асоратлар туфайли қайта касалхонага ётқизилган, унинг қорин соҳаси, бел ва оёқ қисмида кучли оғриқ кузатилган.

Вазир тўрт кун интензив терапия бўлимида бўлган. Ушанда Пентагон президент Жо Байден ва унинг администрациясини бу ҳақда хабардор қилмаган. Оқ уй бундан фақат 4 январь куни хабар топган. 23 январь куни Остин жамоатчиликка кўриниш берган. ОАВ у вазн йўқотгани ва ҳолдан тойган кўринишда бўлганини қайд этган.

БЕКОР ҚИЛИНГАН ТАШРИФ

Франция президенти Эммануэл Макрон режалаштирилганидек 13 ва 14 февраль кунлари Украинага ташриф буюрмайди. Бу ҳақда “Challenges” хабар берди.

Елисей саройи ташриф ҳавфсизлик сабаб қолдирилганини маълум қилди. Бу ҳам француз, ҳам украинлик дипломатларда кўплаб саволлар туғдирган, уллар бундан “хайратланган”. Франция президенти дастлаб Одессага ташриф буюриши, сўнг Киевга бориши режалаштирилган эди. У 200 миллион евролик фуқаролик лойиҳалари учун хайрияларга сарфланадиган фонд яратилишини эълон қилиши кутилганди.

Қайд этилишича, Украинага ташрифни “Medef International” француз-украина бизнес уюшмаси ҳам бекор қилган. Макроннинг Киевга сафари энди қачон амалга ошиши ҳақида расмий маълумот берилмаган.

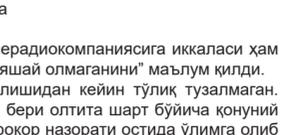
БОШ ВАЗИР ВА РАФИҚАСИ ЭВТАНАЗИЯ ҚИЛИНДИ

Нидерландиянинг собиқ бош вазири Дрис ван Аат турмуш ўртоғи Евгения билан эвтаназиядан вафот этди. Бу ҳақда “Guardian” хабар берди.

Уларнинг иккаласи ҳам 93 ёшда бўлган. Бу Нидерландияда “икки томонлама эвтаназия” тенденциясининг бир қисми сифатида кўрилмоқда. Эр-хотиннинг эвтаназияси камдан-кам узатса-да, биринчи марта 2020 йилда қўрилган, ушанда 26 киши ўз шериклари билан бир вақтнинг ўзида эвтаназия қилинган. Кейинги йили бу рақам 32 тага, 2022 йилда эса 58 тага етган.

Режиссёр Жерар Жонкман “NOC” телерадиоконпаниясига иккаласи ҳам жуда касал эканини, аммо “бир-бирисига яшай олганини” маълум қилди. Ван Аат 2019 йилда миёна қон қуйилишдан кейин тўлиқ тузалмаган. Эвтаназия Нидерландияда 2002 йилдан бери олтига шарт бўйича қонуний ҳисобланади. Эвтаназияда беморга шифокор назорати остида ўлимга олиб келадиган дори дозаси юборилади.

Интернет маълумотлари асосида
Ислон ЭГАМБЕРДИЕВ тайёрлади.

МУШОҲАДА

Глобаллашув бугунги замонавий дунёнинг асл қиёфасини белгилайдиган, сайёрадаги ҳаётнинг деярли барча қирраларига бевосита таъсир кўрсатадиган асосий тамойиллардан бирига айланиб улгурди. У мамлакатлар, худудлар, инсонлар ҳаётини бошқармоқда ва сиёсат, иқтисод, ижтимоий ҳаёт, мафкура, маданият, ҳавфсизлик, экология, одамларнинг кундалик ҳаёт тарзига таъсир кўрсатмоқда.

Сўнги даврда ахборот муҳитида глобаллашнинг биринчи босқичи сифатида масс-медиянинг мулкдорлар қўлида тўпланиши ҳоқимият, жамият ва журналистика каби ўзаро боғлиқ бўлган учта таркибининг одатдаги муносабатларига қатор ўзгаришларни киритди. Оммавий ахборот воситаларидаги фикрлар хилма-хиллигининг янада мустаҳкамланиши мамлакатимиз тараққиётининг демократик устувор йўналишларини шакллантираётганига қарамай, ҳали узоқ кутилган фикр эркинлигини таъминлаш йўлида қатор ишлар қилиниши галдаги вазифадир. Ҳозирги кунда мамлакатимиз оммавий медиасида фикрлашнинг қатъий, бир томонлама, истеъмомчиларга ҳолатларни бир ёқлама тушунтириш вазиятлари мавжуд. Шу билан бирга, яна бир муҳим савол биринчи ўринга чиқади: ахборот макони глобаллашадиган, технологик инновациялар таъсирида оммавий ахборот воситаларида турли агентликлар, интернет орқали катта ҳажмида маълумотлар кириб келаётган ҳозирги шароитда миллий журналистиканинг юзини сақлаб қолиш мумкинми?

Бугунги кунда катта авлод вакиллари бундан 30 йил аввал ҳар бир хонадонга камиде беш-олти газе-та-журнал келгани, фуқаролар мамлакат ижтимоий ҳаётидаги барча ўзгаришларга дахлдорлик ҳисси билан яшаганлари, сиёсий онглари юқори бўлгани ҳақида кўп эслашади. Деярли эллик миллионлик

худудга ўз кўрсатувлари билан кириб борган ўзбек телевидениеси бугунги кунда техник имкониятлари яхшиланганига қарамай, тобора истеъмомдан чиқиб бораётгани, унинг ўрнини интернет эгаллаётгани ҳеч қимга сир эмас. Шунингдек, ҳозирги вақтда ўзбек телемакони фаолияти талабага жавоб бермаётгани, улларда бир томондан, замон шиддатидан йироқ, “эски қолип”даги, зерикарли, урфдан чиқиб

кутубхоналар, шахсий ва давлат архивларидан топиладиган ҳар бир маълумотни синчиклаб ўрганиш орқали тарихга, ҳозирги кунга, медиа соҳасидаги жараёнларга ҳолис баҳо бериш масъулиятини ўз бўйиңга олганларига гувоҳ бўламан. “Ўзбекистонда сиёсий партиаларни ривожлантиришда матбуотнинг ўрни” (Бехзод АДЗОВ), “Миллий телевидение фаолиятининг гендерология кесимида дискурсив

ҳадемай ўз натижасини беришига шубҳа йўқ. Бугунги шароитларни кўриб, бундан йигирма йил аввал илмий фаолиятни бошлаган давримиз эслайман. Аспирантурага кириш ниҳоятда қийин, у камдан-кам ҳоллардагина берилади. Таълимнинг қўлгина босқичларида харажатлар мустақил тадқиқотчи томонидан қопланади. Ҳаттоки оппонентлар илмий ишни ўқиб чиқишлари учун маблағ

сидаги замонавий тенденциялар, хориж тажрибалари, диссертацияни ёзишда қўлланладиган усуллар ҳақида давра суҳбатлари ташкил қилинаркан, улларнинг ҳар бири ёш тадқиқотчиға жуда кўп билим ва кўникма беради. Агар бу мутахассис хорижлик бўлса ва у журналистикага ихтисослашган таълим масалаларида фаолият юритса, айниқса, бундай олим билан учрашувнинг ўзига яраша фойдаси бўлақадир. Асли Канада фуқароси бўлган, Қирғизистоннинг Алатооу университети профессори доктор Ниведита дас Кунди билан учрашувда ҳаммуаллифликда мақола тайёрлаш, халқаро илмий журналларда нашр этиш кўникмаларини олганимиз ёдимда. Филология фанлари доктори, профессор Ф.Муминов, филология фанлари докторлари И.Исмаилова, Ҳ.Саидов билан ўтказилган давра суҳбатлари ҳам тадқиқотчилар томонидан илиқ қарши олинди.

Агар дастлабки йиллар беш нафардан фалсафа доктори (PhD) тайёрланган бўлса, ўтган йили 15 нафар илм тоилиб ўларнинг фалсафа доктори (PhD) диссертацияларини муваффақиятли ҳимоя қилдилар. Нозима Муратовна ва Фаррух Олимовлар журналистика соҳасида фан доктори илмий унвонига эга бўлдилар. Университет илмий кенгаши ўзига хос нуфузга эга бўлаётганини Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети, шунингдек, Бердақ номидаги Қорақалпоғистон давлат университетида илмий фаолият олиб бораётган тадқиқотчиларнинг ўз тадқиқотларини шу масканда химоя қилаётганлари ҳам кўриш мумкин.

Илмий бўлимда, университетда муҳит шундай яратилганки, кимдир осон бўлганлар жараёнларда бирон муаммога дуч келса, дарров бунга ечим топишга, унга ёрдам беришга, муаммони бартарф қилишга ҳаракатлар қилинади. Булар яқин орада яна ўз натижаларини беришига шубҳа йўқ.

Илмира РАХМАТУЛЛАЕВА,
Ўзбекистон журналистика ва оммавий
коммуникациялар университети докторанти.

бўлган, ҳеч бир мақсадларга хизмат қилмайди мавзулар, чекланган қаҳрамонлар, иккинчи томондан, халқимизнинг фикрлаши, урф-одатлари, миллий қадриятларини тамомила рад этадиган қараш ва гоълар тарғиб қилинаётгани ҳам ҳақли равишда жамоатчиликни ташвишга солаётди.

Юқоридаги муаммолар ўз-ўзидан журналистика илми олдига ҳам қатор муаммоларни ҳал қилиш вазифасини қўяди. Ўзбекистон журналистика ва оммавий коммуникациялар университетининг кенг қиррали илмий фаолиятлари ҳам айна шу масалаларни илмий баҳолаш, муаммоларни таҳлил қилиш ва ечимлар излаш йўлидаги ҳаракатлар кўзга ташланади.

Мен ҳам шу университет докторантурасининг иккинчи босқичида таҳсил оламан. Ҳар гал куродошларим билан учрашганимда, бу теран фикрли, мақсадлари йўлида кеча-ю кундуз ҳаракат қилаётган,

таҳлили” (Гулноза КАРИМОВА), “XX аср охирида Ўзбекистон матбуотида демократлашув жараёнларининг акс этиши” (Дилноза УМАРОВА), “Ўзбекистонда ҳукумат билан алоқалар институтининг шаклланиши ҳамда бизнес ва ҳукумат алоқаларининг медиа муҳитида ёритилиши масалалари” (Мухина Рўзиева), “Информацион теледустурлар имижини шакллантириш” (Маффуза Мухторова), “Туризмин ривожлантиришда PR технологияларнинг қўлланилиши: хорижий тажриба ва миллий амалиёт” (Фаёза Аҳмедова), “Спортга ихтисослашган сайтарларнинг лисоний хусусиятлари” (Ҳасанжон Олимов), “Ўзбекистонда радиобошловчиларнинг шаклланиши ва маҳорат масалалари” (Навфал Болтаев), “Замонавий медидада иқтисодий мавзуларда контент яратишнинг долзарб масалалари” (Умид Узоқова) сингари мавзулар устида иш олиб бораётган докторант курсдошларим томонидан ёзилаётган тадқиқотлар

тадқиқотчи томонидан тўланар эди. Буларнинг баробарида телевидениеда фаолият олиб бораётганман, ўз бўйимга икки карра масъулият, оғирликни олганимни ҳали-ҳамон эслайман. Ҳимоядан кейин илмий фаолият олиб бориш, олий ўқув юрларидан дарс олишининг ҳам сира иложи бўлмаган. Чунки ўша пайтда журналистикага ихтисослашган иккита олий ўқув юрти бўлиб, бу масканларда профессор-ўқитувчиларнинг сони ҳам етарли, ўзга кадрларга эҳтиёж ҳам йўқ эди. Умуман олганда, мамлакатда илм аҳлига эътиборнинг ўзи ҳам ҳаминқадар эди. “Фан номзоди” сифатида қўпларнинг кўз ўнгига ўзим “ёршиган ютуғим” билан илиқ оламга қизиқиш эмас, ачинаши уйғотганимни ҳам ўқинч билан хотирлайман.

Университетдаги докторантура жараёнида ташкил этилган дарслар давомида таниқли олимлар, устозлар томонидан бугунги журналистика соҳа-

ТАЪЛИМ

ЁШЛАР — ДАВЛАТ ВА ЖАМИЯТНИНГ ҲАЛ ҚИЛУВЧИ КУЧИ

Мамлакат тараққийнинг ҳал қилувчи кучи бўлган ёшлар она диёримиз рағбатли учун асосий бўлин эканлигини ҳис қилган ҳолда уларнинг катта мақсадлар сари қўйилган қадамларига камарбаста бўлиш ҳар бир фуқаронинг бурчидир. Чунки юртимизда бир-биридан иқтидорли, истеъдодли бўлган ёшлар талайгина. Мамлакатимиз аҳолисининг қарийб 60 фоизини ёшлар ташкил этиши ҳам ёшларга янада кўпроқ эътибор бериш кераклигини нишонлади. Ёшларга ишонч билан имконият берилса, улар ўзларининг олий мақсадлари бўлган Ватан рағбатли учун хизмат қилишга шайлигини кўрсатишади.

Бир неча йиллардан буён фаолият кўрсатиб келаётган "Эл-юрт умиди" жамғармаси билимли ва салоҳиятли ёшларимизнинг ривожланган давлатларга бориб тахсил олишлари, юртимизга қайтиб ўз юрти тараққийи учун хизмат қилишида ибратли ишларни амалга оширмоқда. Мазкур жамғарманинг илк қалдирғочлари ўрганган билим ва тажрибаларини ёшларга намуна сифатида ўргатишмоқда. Ҳа, элу юртининг том маънодаги умиди бўлган ёшларни қанча қўласак, уларга қўмақлашсак, юртимиз ривож учун шунча ёрдамлашган бўламиз. Шу маънода Президентимиз томонидан 2024 йилнинг "Ёшлар ва бизнесни қўллаб-қувватлаш йили" деб номланган ҳафта таълим бўйича бўлсин, ҳоқ иқтисодиёт тармоқлари бўйича берадиган гоё ва интилишларига улкан туртки берадиган йил сифатида тарихда муҳрланади.

Давлатимиз раҳбари БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида сўзлаган нутқида: "Сай-

ёрамизнинг эртанги кунни, фаровонлиги фарзандларимиз қандай инсонлар бўлиб камолга етиши билан боғлиқ. Бизнесинг асосий вазифамиз — ёшларнинг ўз салоҳиятини намоён қилиши учун зарур шарт-шароитлар яратишдан иборат", деб катта мақсадларни илгари сурди. Жумладан, Президентимиз республикамизда энг кўп ёшлар қатлами яшаётганини инобатга олиб, мазкур минбарда Ёшлар ҳуқуқлари тўғрисидаги БМТ конвенциясини қабул қилиш тақдирини ўртага қўйгани халқаро ҳамжамият диққатини тортгани табиий.

Таъкидлаш кераки, дунёнинг жуда оз мамлакатларида айнан ёшлар учун хизмат қилади-ган идора ва ташкилотлар мавжуд. Юртимизда бу каби ишларнинг аллақачон йўлга қўйилгани эса ёшлар учун яратилган ва яратилаётган имкониятлар бисёрлигидан далolat беради. Ёшларнинг янада юксалиши, ўз соҳаси бўйича изланишдан тўхтамасликларини учун мазкур йил катта имкониятлар беради. Жумладан, ёшларнинг ташаббусларини рўйга чиқариш, улардаги тадбиркорлик кўникмаларини ривожлантириш, замонавий касб-хунар сирларини ўрганишларига қўмақлашиш устувор вазифа деб қаралади. Шунингдек, ёш йигит-қизларни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш, ҳаётда муносиб ўрин топишларида қўмақлашадиган яхлит ва узлуксиз тизим яратилмоқда. Тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланмоқчи бўлган ёшларга янада кенг имтиёзлар берилади. Давлатимиз ёшларнинг ҳар томонлама маънавий-ахлоқий, жисмоний ва интеллектуал ривожланишлари

учун зарурий шарт-шароитларни яратиш мажбуриятини ўз зиммасига олди.

Мазкур ишларнинг амалга оширилишини 2023 йилда янгиланган Ўзбекистон Республикаси Конституциясида ҳам ёшлар масаласига алоҳида боб ажратилганлигидан ҳам билиш мумкин. Замонавий ёшларнинг билим олишлари учун таълим даргоҳларида етарли шарт-шароитларни яратиш бўйича кенг қўламли ишлар олиб борилмоқда. Кейинги йилларда олий таълим тизимида олиб борил-ётган ислохотларнинг натижаси ўлароқ, олий таълимда ўқиниш истагида бўлган келажакимиз эгаларининг талаб ва истаклари натижаси сифатида ўқиниш квоталари кўпайтирилди. Давлатимиз раҳбари ҳар бир ёшнинг самарали таълим ва билим олишини истади, бунинг учун барча машаққатларни енгиб ўтишга тайёрлигини бир неча марта билдирганлари бежиз эмас. Юксак маънавиятли, интеллектуал ёшлар қанча кўп бўлса, юрт шунча ривожланади.

Бугунги кунда олий таълим муассасаларининг ёшларнинг сифатли билим олишларига қаратаётган эътиборини ҳам алоҳида таъкидлаш ўринли. Бухоро давлат педагогика институти мисолида 2023 йил сарҳисоби сифатида фикр билдирадиган бўлсак, институтда жами 10646 нафар талаба тахсил олмоқда, 2640 нафар ёш йигит-қиз грант ва шартнома асосида талабалikka қабул қилинди. Профессор-ўқитувчиларнинг илмий салоҳияти 30,1 фоизни ташкил этади. Институт талабалари орасида 5 нафари номдор стипендиялар совриндори, жум-

ладан, Бухоро вилоят ОТМлари ичида ягона Президент стипендияси соҳиби ҳам Бухоро давлат педагогика институтининг илмга чанқоқ талабасидир. Спортчи ёшларимизнинг эришган натижалари ҳам кишини қувонтиради. 5 нафар жаҳон, 6 нафар Осиё ва 42 нафар республика чемпионлари ҳам айнан бизнинг талабалардир.

Талабаларимиз ва профессор-ўқитувчиларимизнинг халқаро алоқалар бўйича олиб бораётган ишлари ҳам аҳамиятга моликдир. 2023 йилда 84 нафар талабамиз академик мобиллик доирасида бошқа ОТМларда тахсил олган бўлса, институт профессор-ўқитувчиларининг 20 нафари дунёнинг нуфузли 1000 талигига кирувчи ОТМларида маъруза ва амалий машғулотларни ўтказишди. 8 та нуфузли хорижий олий таълим муассасаси билан меморандум имзоланди. Институт талабаларига янада сифатли ва замонавий таълим бериш мақсадида хорижлик профессор-ўқитувчиларни мунтазам жалб этиш йўлга қўйилган. Институт ёшларнинг маънавий камолотига йўналтирилган турли тадбирларнинг фаол иштирокчиси ҳамдир. "Маърифат майдони", "Талабалар театр студиялари", "Заковат" кабилар шулар жумласидандир.

Ёшларнинг бўш вақтини самарали ташкил этиш мақсадида юртимизнинг қўна ва тарихий шаҳарларига ички туризм асосида мунтазам саёҳатлар амалга ошириб келинмоқда. Институт талабалар турар-жойларида яшовчи ва ижарада турувчи талаба ёшларнинг ҳолидан хабар олиш доимий йўлга қўйилган бўлиб, уларнинг яшаш, ўқиниш шароитларини янада яхшилаш масаласи институт раҳбариятининг кундалик бош мақсади сифатида белгилаб қўйилган.

Умуман олганда, институтда тахсил олаётган бахтиёр ёшларнинг эртанги кунига ишонч билан, замонавий кадр бўлиб етишиши учун барча шарт-шароитларни яратишга институт жамоаси астойдил ҳаракат қилмоқда. Ахир юртимизга мустақил фикрловчи, тийран мулоҳаза юритадиган, она диёримизни дунёга танитувчи ёшлар керак. Малакали ва рақобатбардош кадрлар эса ҳар жабҳада фидокор халқимизга хизмат қилади. Мана шу каби эзу ниятлар билан ёшларимизга доимо қўмақдош бўлиш эса — вазифамиз.

Баҳодир МАЪМУРОВ,
Бухоро давлат педагогика институти ректори,
педагогика фанлари доктори,
профессор.

ЭЪЛОН

SOG'LIQNI SAQLASH BOSHQARMALARI VA DAVLAT IDORALARI, TASHKILOTLARI VA KORXONALARI DIQQATIGA

Andijon davlat tibbiyot institutida 2023-2024-o'quv yilida Davlat granti va to'lov-kontrakt asosida tahsil olgan bakalavriat va magistratura yo'nalishlari bitiruvchilari haqida ma'lumot (viloyatlar kesimi bo'yicha istiqomat qiluvchilar)

I. MAGISTRATURA MUTAXASSISLIK LARI BO'YICHA:

Andijon viloyati bo'yicha:

№	Yo'nalish nomi	Byudjet	Kontrakt
1	Akusherlik va ginekologiya		11 nafar kontrakt
2	Endokrinologiya		7 nafar kontrakt
3	Terapiya	4 nafar byudjet	1 nafar kontrakt
4	Otorinolingologiya		3 nafar kontrakt
5	Kardiologiya	1 nafar byudjet	11 nafar kontrakt
6	Oftalmologiya		1 nafar kontrakt
7	Yuqumli kasalliklar (yo'nalishlar bo'yicha)	2 nafar byudjet	1 nafar kontrakt
8	Dermatovenerologiya		1 nafar kontrakt
9	Nevrologiya	1 nafar byudjet	6 nafar kontrakt
10	Umumiy onkologiya		4 nafar kontrakt
11	Xirurgiya		6 nafar kontrakt
12	Urologiya		3 nafar kontrakt
13	Anesteziologiya va reanimatologiya	3 nafar byudjet	2 nafar kontrakt
14	Tibbiy radiologiya	2 nafar byudjet	
15	Travmatologiya va ortopediya		2 nafar kontrakt
16	Pediatrya (yo'nalishlar bo'yicha)	3 nafar byudjet	7 nafar kontrakt
17	Bolalar xirurgiyasi		2 nafar kontrakt
18	Psixiatriya	2 nafar byudjet	
19	Bolalar anesteziologiyasi va reanimatologiyasi	2 nafar byudjet	1 nafar kontrakt
20	Neonatologiya	2 nafar byudjet	
21	Stomatologiya (yo'nalishlar bo'yicha)	1 nafar byudjet	
22	Morfologiya (yo'nalishlar bo'yicha)	1 nafar byudjet	
23	Laboratoriya ishi	1 nafar byudjet	

Farg'ona viloyati bo'yicha:

1	Akusherlik va ginekologiya		3 nafar kontrakt
2	Endokrinologiya		3 nafar kontrakt
3	Terapiya	3 nafar byudjet	2 nafar kontrakt
4	Otorinolingologiya		3 nafar kontrakt
5	Kardiologiya		4 nafar kontrakt

6	Oftalmologiya		1 nafar kontrakt
7	Nevrologiya	3 nafar byudjet	2 nafar kontrakt
8	Xirurgiya		3 nafar kontrakt
9	Neyroxirurgiya	1 nafar byudjet	
10	Urologiya		2 nafar kontrakt
11	Tibbiy radiologiya	2 nafar byudjet	
12	Travmatologiya va ortopediya		1 nafar kontrakt
13	Pediatrya (yo'nalishlar bo'yicha)		4 nafar kontrakt
14	Bolalar xirurgiyasi		1 nafar kontrakt
15	Psixiatriya	1 nafar byudjet	
16	Bolalar anesteziologiyasi va reanimatologiyasi		1 nafar kontrakt
17	Neonatologiya		1 nafar kontrakt
18	Gigiyena (yo'nalishlar bo'yicha)	1 nafar byudjet	

Namangan viloyati bo'yicha:

1	Akusherlik va ginekologiya		3 nafar kontrakt
2	Endokrinologiya		1 nafar kontrakt
3	Terapiya	4 nafar byudjet	
4	Otorinolingologiya		1 nafar kontrakt
5	Kardiologiya		1 nafar kontrakt
6	Oftalmologiya		1 nafar kontrakt
7	Dermatovenerologiya		1 nafar kontrakt
8	Nevrologiya		1 nafar kontrakt
9	Xirurgiya		1 nafar kontrakt
10	Neyroxirurgiya		1 nafar kontrakt
11	Urologiya		2 nafar kontrakt
12	Pediatrya (yo'nalishlar bo'yicha)		2 nafar kontrakt
13	Bolalar anesteziologiyasi va reanimatologiyasi		1 nafar kontrakt

Boshqa viloyatlar bo'yicha:

1	Xirurgiya		1 nafar kontrakt
2	Stomatologiya (yo'nalishlar bo'yicha)		1 nafar kontrakt

II. BAKALAVRIAT YO'NALISHLARI BO'YICHA:

1. Davolash fakulteti bo'yicha:

1. Andijon viloyati	- 53 nafar byudjet,	215 nafar kontrakt.
2. Farg'ona viloyati	- 45 nafar byudjet,	100 nafar kontrakt.
3. Namangan viloyati	- 44 nafar byudjet,	159 nafar kontrakt.
4. Surxondaryo viloyati	- 1 nafar kontrakt.	
5. Toshkent viloyati	- 1 nafar kontrakt.	
5. Toshkent shahri	- 1 nafar kontrakt.	

2. Pediatrya fakulteti bo'yicha:

1. Andijon viloyati	- 15 nafar byudjet,	69 nafar kontrakt.
2. Farg'ona viloyati	- 17 nafar byudjet,	93 nafar kontrakt.
3. Namangan viloyati	- 15 nafar byudjet,	28 nafar kontrakt.

3. Kasb ta'limi yo'nalishi bo'yicha:

1. Andijon viloyati	- 6 nafar byudjet,	36 nafar kontrakt.
2. Farg'ona viloyati	- 4 nafar byudjet,	11 nafar kontrakt.
3. Namangan viloyati	- 5 nafar kontrakt.	
4. Toshkent shahri	- 3 nafar kontrakt.	

4. Stomatologiya yo'nalishi bo'yicha:

1. Andijon viloyati	- 9 nafar byudjet,	112 nafar kontrakt.
2. Farg'ona viloyati	- 12 nafar byudjet,	133 nafar kontrakt.
3. Namangan viloyati	- 4 nafar byudjet,	83 nafar kontrakt.
4. Sirdaryo viloyati	- 7 nafar byudjet,	1 nafar kontrakt.
5. Toshkent shahri	- 1 nafar byudjet,	1 nafar kontrakt.
6. Jizzax viloyati	- 1 nafar kontrakt.	
7. Qashqadaryo viloyati	- 1 nafar kontrakt.	
8. Surxondaryo viloyati	- 1 nafar kontrakt.	

5. Farmatsiya yo'nalishi bo'yicha:

1. Andijon viloyati	- 6 nafar byudjet,	105 nafar kontrakt.
2. Farg'ona viloyati	- 2 nafar byudjet,	64 nafar kontrakt.
3. Namangan viloyati	- 2 nafar byudjet,	45 nafar kontrakt.
4. Toshkent shahri	- 1 nafar kontrakt.	
5. Samarqand viloyati	- 2 nafar kontrakt.	

6. Tibbiy profilaktika ishi yo'nalishi bo'yicha:

1. Andijon viloyati	- 5 nafar byudjet,	36 nafar kontrakt.
2. Farg'ona viloyati	- 8 nafar kontrakt.	
3. Namangan viloyati	- 3 nafar byudjet,	11 nafar kontrakt.
4. Toshkent shahri	- 1 nafar byudjet,	1 nafar kontrakt.

7. Xalq tabobati yo'nalishi bo'yicha:

1. Andijon viloyati	- 5 nafar byudjet,	6 nafar kontrakt.
2. Farg'ona viloyati	- 2 nafar byudjet,	2 nafar kontrakt.
3. Namangan viloyati	- 4 nafar byudjet,	4 nafar kontrakt.
4. Qoraqalpog'iston Resp.	- 1 nafar kontrakt.	

ШЕЪРИЯТ

БОБУРЖИЖ ТАВҶАРАРА

“Жаҳон тарихида ўчмас из қолдирган бетакрор сиймолардан бири Заҳириддин Мухаммад Бобур буюк шоир, қомусий олим, давлат арбоби ва моҳир саркарда сифатида бутун дунёда маълум ва машҳурдир. Унинг бекиёс илмий-ижодий мероси нафақат миллий маданиятимиз ва халқимиз адабий-эстетик тафаккурининг шаклланишида, балки жаҳон адабиёти, илм-фани ва давлатчилиги тарихида алоҳида ўринга эга.”

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг “Буюк шоир ва олим, машҳур давлат арбоби Заҳириддин Мухаммад Бобур таваллудининг 540 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисида”ги қароридан.

“...Шоҳ Бобурнинг ўн икки минг аскар билан Иброҳим Лодийнинг юз минг кишилиқ лашкари устидан порлоқ ғалаба қозониши ёки азиз фарзанди Ҳумоюнга ўз жонини садқа қилишини эслайлик. Буларнинг барчаси бу мумтоз шахс умрининг илми ғайб ҳикматлари билангина шарҳланиши мумкин бўлган сирли саҳифаларидир.

...Ҳазинасини безаган, оламнинг икки ярим кунлик харжига арзийдиган Кўҳинур каби олмос-гавҳарлардан кўра она юртининг бир ховуч тупроғини баланд кўяр эди. Оламда ватан соғинчи ва ҳасратини Бобурдек ёниб, қайғу-надоматга тўлиб қуйлаган бошқа бирон шоир бормикан!”

Хайридин Султоннинг “Бобурийнома” асаридан.

“Бу жаҳонга ким келибди, бўлмасин бахтиқаро,
Жон берарда гавҳари — иймонидан айрилмасин”.

Мавлоно ҲАЗИНИЙ

“Тож эрур бошдаги фикрга қафас!”

Максуд Шайхзоданинг “Мирзо Улугбек” асаридан.

Тўлқин ЭШБЕК

Муаллиф ҳақида:

Тўлқин ЭШБЕК — 1963 йили Иштихон туманида туғилган. 1985 йилда Тошкент давлат университети (ҳозирги Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети)нинг журналистика факультетини татомлаган.

Адиб ва публицистнинг “Жавабандлар” (1992), “Шабда эсан кун” (1993), “Қишлоқлик бола киссаси” (1994), “Жайдари ханомалар” (1996), “Адашган қиз қисмати” (2000), “Ҳаёт қарвонлари” (2005), “Саркардан фарзанди” (2020), “Олимнинг бекиёс олами” (2020), “Ўзбекининг ёмони бўлмади” (2020), “Икки аср одами” (2022), “Коррупциясиз ҳаёт завқи” (2023), “Тенералнинг ману юлдузи” (2023) деб номланган насрий ва шеърый тўпламлари китобхоналар қалбидан жой олаён.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси. Адабиёт соҳасидаги Усмон Носир мукофоти лауреати (1993), 2019 йилда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонида биноан “Дўстлик” ордени билан тақдирланган.

Ўтдан олиб сувга солган
Оташкада тўшини.

Юз бор кесиб ўтилгандир
Ҳаёт-мамомот чизиги,
Бу дунёнинг унга энди
Қолмагандек қизиги.

Кутмас бўлди тонгни интик,
На ажални пойлади:
Ўзга юртга ноёб гавҳар —
Шеърятин жойлади.

Оз умрида кўпни кўрди,
Вақтни ўтказмай зое,
Кўҳна тарих кўрагига
Тақиб қўйди — “Вакоеъ”!
Кўриб қанча мағлубият,
Ҳам ёвларнинг қасосин,
Ҳинд юртида қўйди янги
Салтанатнинг асосин.

Бу салтанат битта бўлса,
Минглабдир “Кўҳинур”и.
Тожмаҳалда порлаб турар
Мангуликнинг зуҳури.

Дам бир худуд бой берилган,
Ўнтаси қўшилган гоҳ,
Икки халқ дўстлик гавҳарин
Тарошлаган Акбаршоҳ.

Бир авлоди Зебуннисо,
Шоир оташзабон,
Шеърларин эл тилдан қўймас
Ошса ҳамки не замон.

Узилмас бир шоа эрур
Шоҳ Бобур ва авлоди,
Ўзбекининг тарихида
Ноёб гавҳардир ёди!

1
Сўз қадрини баланд тутинг,
Лафз қадрини қилманг хор.
Ўзгаданмас, ўздан кутинг,
Сўзда шаън бор, сўздир — ор!

Барча неъмат уволидан
Оғирдир сўз исрофи.
Минг майда гапни ҳикматга
Алишмас сўз саррофи.

Ҳар нарсани гап демасдан,
Оқил кўнгила олмас.
Кескирлиг-у қимматликда
Сўздир бамисли олмас.

Олмос ҳақда гап кетганда
Кўш нақлни эслади.
Уни сизга етказай деб
Қаламимни тезлади.

2
Олмос юрти қадим Ҳинддир,
Гавҳарларнинг диёри.
Жилвасидан кетар кўпнинг
Қўлидан ихтиёри.

Султон Маҳмуд Ҳинд юртини
Ўз забтига олганди.
Бундай хунарпеша халқдан
Ақллар лол қолганди.

Ҳамма ёқда бутлар эмиш,
Кўзларидир — ёқут, лаъл.
Кўпчиликнинг нафси қўзиб,
Динига тушди қамал.

Аммо Маҳмуд бўш келмасдан,
Буту санамни ёқди.
Рангинкамон гавҳарларга
На бурилди, на боқди.

Берунига бул маъданлар
Илми учун бўлди боб.
“Ҳиндистон”-у “Сайдана” деб
Ёзиб қолдирди китоб.

Аммо аёнларнинг фикри
Дур, гавҳарга бўлди банд.
Қўйиб берса, шоҳ амридан
Тошни қўйишар баланд.

Шу ҳолда ҳам ўзларини
Шоҳга содиқ билишар.
Ҳар сўзига “Хўп!” деганча
Тинмай таъзим қилишар.

Улар ичра бир қул — Аёз
Султонга маъқул эрди.
Рашик келган шум аъёнлар
Уни “Такаббур!” дерди.

Бир кун султон аёнларин
Қилди бир-бир имтиҳон:
Бундай “хўп-хўп”чилар ақли
Кимда пишиқ, кимда — хом?!
Ҳар бирига бир гавҳарни
Кўрсатиб, нархин сўрди.
“Бебаҳо!” деб ҳар биттаси
Ё чин айтди, лоф урди.

Сўнг қўлига бериб болға,
Деди: “Ташла синдириб!”
“Қилолмайман!” — дерди улар,
Кўзини нафс тиндириб.

“Кечинг бир қошиқ қонимдан,
Даргоҳингиз улуг, кенг,
Ахир, шоҳим, бунинг нархи
Бир йиллик хирожга тенг!”

Ўттиз аён шу тахлитда
Қолдилар сақлаб жонни.
Охирида шоҳ Аёз билан
Бошлади имтиҳонни.

Аёз эса ўйланмасдан
Гавҳарни қилди майда.
Ахли аён деди ичда:
“Бундайн аҳмоқ қайда!”

Султон эса ғазаб билан
Аёзга берди дашном:
“Эй, қулвачча, қиличим нақд
Энди қонингга ташна!”

Неча дунёларга тенгдир,
Бу гавҳарнинг баҳоси.
Не сабабдан сенга келиб,
Етишди интиҳоси?!”

Аёз бошин эгиб деди:
“Ўзимни этинг қабул,

Менга мингта бундай тошдан
Битта амрингиз маъқул!”

Султон чалиб бунга қарсак,
Қулга таҳсин ўқиди.
Кўпни кўрган оқсоч тарих
Бундан ибрат тўқиди.

(Султон асли соф гавҳарни
Жўн шишага алишган.
Аёз-ла бу томошани
Атайиндан келишган).

Оллоҳ амри қулга сабоқ,
Шоҳнинг амри вожибдур.
Ким Ҳақ сўзин аъло билса,
Ўшал Ҳаққа ҳожибдур.

Тахрирланмас раҳбар сўзи,
Тарозиға солинмас.
Бу борада “агар-магар”
Инобатга олинмас...

3
Одамларнинг бор аълоси,
Ғофилу огоҳи бор.
Олмосларнинг ичида ҳам
Тенгсизи бор, шоҳи бор.

Ўшал олмосларнинг шоҳи
Ҳиндистондан топилган.
Эршай деб унга кўплар
Жонини нисор қилган.

Кўҳинурдир унинг номи,
Маъносидир “Нур тоғи”!
Нак каптарнинг тухумича
Келар, айтсам у ёғи!

Тиниқликда сувдай шаффоф...
Таърифлар ўз йўлига.
Ўзгаририб қанча шоҳни,
Тушди Бобур қўлига.

Ҳар галгидек жойидир бош,
Қадалди у саллага.
Кўпни кўрган Бобур умри
Етди оғир паллага.

Ўзига гар тегса таёқ,
Жойин силаб кетгайдир.

Боласи гар жабр кўрса
Ота зоти нетгайдир?

Нақл бордир:
“Ота-бола
Солинибди даррага.
Ота лабин тишлаганча
Етишибди маррага.

Навбат ўғилга келганда,
Ота нолиш бошлабди.
Шунча зарбдан йиғламаган,
Додлаб йиғлай бошлабди.

“Сен қандайн бир бандасан,
Ё шунчаки додонсан!
Ўз галингда чурқ этмадинг,
Энди нечун нолонсан?”

“Аввалига калтак келиб
Теккан эди этимга.
Йиғлаш қандай ҳам муносиб
Бўлсин мендай етимга!”

Эт кўкарса — бир кун кетар,
Бошда бори кўрилди.
Бу зарбалар боламгамас,
Юрагимга урилди...”

Бу дунёдир тарозили,
Қоронгу ой ўн беши.
Бир кун Бобурнинг бошига
Тушди жигарлик иши.

Тўнғич ўғли Ҳумоюннинг
Қочди тамоман тоби.
Ойнинг бели букчайгандай,
Қорайгандай офтоби.

Бобур сиймай вужудига,
Шердай бориб-келарди.
Ҳар нафасда боласига
Ҳақдан шифо тиларди.

Иситмада Ҳумоюннинг
Жони келар бўғзига.
Не табиблар дориларин
Томизарди озгига.

“Чилёсин” ҳам бермайн наф,
Аҳли илм турар пол.

Издихомда сўз бошлади
Шайх ул-ислом бўлмиш чол:

“Хаста жонин сотиб олмоқ
Керамиккин Қадардан?”
“Нени берай, айтинг, майли?”
Садо қичди падардан.

“Тожингизнинг кўрки бўлган
Кўҳинурни айланг бахш!
Бойлик эмиш қўлнинг қири,
Фарзанддир умрга нақш!”

Шоҳ фикрин банд этди оний
Фурсатда чоп каломи:
Демиллар бир туз ичган жойга
Лозим қирқ кун саломи...

Кўнги — душман, деганидай,
Ўтди дилдан минг фараз:
Бу маслаҳат замирида,
Балким пинҳон бир фараз?!

Тақдир ичар сувга оғу,
Гоҳи эса қанд солур,
Бир кун бориб бу калима
Сиеъатга банд солур?

Наҳот оддий тошга тенгдир
Инсоннинг азиз жони?
Бу олмосдан азиз минг бор
Туққан юрт Андижони!

“Мен боламга тошдан қиммат
Ўз жоним бахш этурмен.
Қабул қилса эди Роббим,
Кўп беармон кетурмен”.

Гарчи бундай таваккалга
Қарши қичди аёнлар.
Ота вужудига ўтди
Вақти билан зиёнлар.

Иситмаси тушиб бирдан,
Ўғилдан дард ариди.
Ота эса бир ҳафтада
Нақ етмиш ёш қариди.

Асли Бобур бир умрида
Яшаганди қўшини,

Қўшнилари билан яхшимиз. Борди-келди авжида, гап-гаштак, дегандай. Эркаларнинг йиғини алоҳида: кўчада. Аввал аёлу эркак бирга йиғилишардик. Солибойнинг таклифи билан “кўча”га чиқиб кетдик. Нима эмиш, гап қилганининг хотини куйдир-пишир билан овора бўлиб, гапдан қолиб кетармиш. Туғилган кунимда уларни уйга чорладим. Совға-салом мўл бўлди: соат, чироғи бор ручка, қўйлақлар дейсизми, хуллас, хилма-хил совғалар.

енглари чапараста. Қизиққанымдан қийиб кўрмоқчи бўлдим. Енгининг оёғи осмондан қилиб тикилган, яъни тор томони қўлтиққа, қўлтиғи енг томонга қилиб кўндирилган. Тепаси ингичка, пасти ўли хотиннинг иштонидай шолпиллаб осилиб ётса, ғалати кўринар экан.

Бу гапим хотинимга жуда ёқиб тушди. — Вой, тўғри айтасиз! Ўзим-ку буни эплай олмайман. Нариги кўчада Шоира деган тикувчи жувон бор, роса чаққон, шунга айтиб тўғрилатиб келаман. Шундай қилди. Янги йилнинг эртасига унинг туғилган куни эди. Гапдагилар билан

қиламан. Бу ёғини ўзимга қўйиб бер. Хуллас, Солибойнинг туғилган куни келганда тўнни қўлтиқлаб чиқдик. Чиқиш олдидан хотинимнинг оғзини маҳкамлаб қўйдим. “Бир гап бўлса, аямайман, билиб қўй!” дедим. Борсак, уй тўла меҳмон. Қассоб билан келишиб олувдик.

Ўктам МИРЗАЁР

ТЎНЛАР МУБОРАК!

(Хикоя)

Солибой чопон кўтариб чиққанди ўшанда. Шу Солибойнинг қилиғи ёмон экан. Буни билмасдим, эътибор қилмаганман, шекилли. Тошмурод қассоб айтиб қолди. Солибой қўшниларикига чиқса, писта-бодомнинг шўрини қуритар экан. Қассобникида шундай бўлибди. Солибойнинг гали келганда, қассоб ҳам бир сиқим пистани чақиб бўлган, иккинчисига хужумга ўтаман деб турганида, Солибой писта солинган биллур вазанинг устига тарелкани қўйиб: “Олдингиздаги пўчоқни шунга солинг”, деди.

— Бопплади занғар, — деди қассоб, — хушёр экан.

— Йўғ-э, — дедим, — эътибор қилмаган эканман.

Хуллас, издихом тугагач, хотиним совға-саломларни бирма-бир қўлдан ўтказди. Менга шу чироғи бор ручка ёқиб қолди.

— Вой ўлай! — деди хотиним бир пайт. — Солибойнинг хотини Салтанат сатагн яхши хотин эмас экан.

— Нега?

— Мана қаранг, олиб чиққан чопонининг

— Ўзи тикмагандир, бозорчилар қўлтиқлабди юборгандир, ё бўлмаса, фаҳм-фаросати сенга ўхшаган тикувчи шундай тиккандир. — Сизга мени чандиш бўлса бўлди, а, адаси. Қаранг, қайси калласи билан жондай қўшнисига шу тўнни раво кўради одам деган? Солибойнингиз ҳам қўлтиғига тикиб юборса, лаллайиб кўтариб чиқаверадими? Қайтариб юбораман. — Йўғ-а, нима иш қилсанг қил-у, шу ишни қилма, хотин! Нима деган одам бўламан? Ўртага совуқлик тушади, — дедим. — Бунни бировга бериб бўлмаса, қийиб бўлмаса! Ётади жой эгаллаб. — Менга қара, шунинг енгини жой-жойига қўйиб тиксанг, нима бўлади? Ҳадемай ўзининг туғилган кунини олиб чиқамиз, — дедим.

бостириб борадиган бўлдик. Унгача хотин ишни беш қилиб қўйди. — Шошмай турсин, гали келганда, қўшниларнинг ўртасида бир боллайман, шундай қилибсиз, дейман, — деди хотиним. Уришиб бердим: — Қўшнилари орасига совуқлик туширма! Улар ҳам билишмаган, бирортаси олиб келгандир, хуллас, тўй чопонлардан биридир-да. — Балони билмайди! Ҳамма нарсани билади, атай қилган. Фаҳми етмайди, деб ўйлаган, устимиздан кулмоқчи бўлган. Кўрсатаман мен ҳали у шўртумшўқ сатанга. Қарасам, қайтмайдиган, бу нараса беихтиёр ўзимга ҳам алам қила бошлади. Ахир кўздай қўшнилари-а?! — Бўлди, бас, — дедим жиддий, — хафа

Ҳали аламидан чиқмаган экан. Мен кира-сола тўнни Солибойнинг эгнига ёпиб, “муборак бўлсин!” қилдим. Хотини Салтанат ялт этиб менга қаради. Чамамда, тўнни таниди. Аммо сир бермадим. — Енгини кийинг, енгини, — дедим белбоғини елкамга ташлаб, дўппини кийдираётиб. Солибой тўнни кийди, хотини тўннинг ён-верига қаради, енглари тортди кўрди. — Енгини айтмайсизми, енгини, — деди хотиним атай чўзиб. Салтанат дув қизарди. Меҳмонлар қарсак чалди, мен унинг говмишникидай қорнига белбоғни аранг етказиб, тортиб боғладим. Шу туришда у нафас ололмади қолди. — Вой, ака, қорним ёрилиб кетади,

ечинг-ечинг, — деди. — Тўхтанг, расмга тушайлик, — дедим қассобга қараб. Қассоб имиллабгина телефонини қовлай бошлади. — Тезроқ бўлинг, ака, ёрилиб кетаман, — деди Солибой аранг инграганнамо. Ноилж ечдим. Кўрсатилган жойга бориб ўтирдик. Хотинлар чиқиб кетишди. Солибой ўзи билан ўзи бўлиб қолди, дам ўтиради, дам туриб у ёқ-бу ёққа юриб келади. Эндиги навбат қассобники эди. У тортилган таомларни апил-тапил тушириб бўлган, писта-хўрликка тушиб кетди. Бу гал бир ховучини олдига олиб, қисрлата бошлади. Мен ҳам вақт ўтказмай тарелкани олиб, баландроқ овозда: — Қассобжон, олдингиздаги пистанинг пўчоқларини мана шу тарелкага солинг, — деб писта солинган биллур вазанинг устига қўйдим. Қўшнилари гур этиб қулиб юборишди. Хуллас, энди туғилган кунлар ҳам кўчада ўтказилса, ажабмас...

ТАДҚИҚОТ

БОБУРШУНОСЛИКДАГИ ЙИРИК ЮТУҚ

Шокирхон Рустамжўаев томонидан тайёрланган “Захириддин Муҳаммад Бобур. Бобурийлар” китоби шаҳаншоҳ Бобур ва бобурийлар ҳаёти, фаолияти ва ижоди ҳақидаги қомусий, илмий ва илмий-оммабоп мақолалар тўпламидан иборат бўлиб, бу беш жилдликда жаҳон бобуршунослигида эришилган ютуқлар жамланган.

Сермахул ва зукко шарқшунос олим Ш.Рустамжўаев 2000 йилдан бошлаб Бобур асарлари библиографиясини тузишга киришди. Дастлаб бу олим Бобур халқро қомусий фондига тасарруфидоги “Бобур ва жаҳон маданияти музейи”даги теурийлар ва бобурийларга оид китоблар библиографиясини тузди. Сўнгра таниқли библиограф Зухра Бердиева билан ҳамкорликда Ватанимиздаги теурийлар ва бобурийлар ҳақидаги асарлар библиографиясини тайёрлаб, нашр этди.

Ва ниҳоят, РФ Фанлар Академияси тилшунослик институтининг етук туркшунос олимаси А.В.Диббо раҳбарлигида ҳамда “Санъат, фан ва спорт” хайрия фонди ва Бобур номли Халқро жамоат фонди ҳамкорлигида жаҳон бобурийларига доир “Захириддин Муҳаммад Бобур. Бобурийлар”. Библиография. Москва, Изд. Вост. лит.-ры, 2016, 1083 стр” номли асар ҳам Ш.Рустамжўаев меҳнатининг натижаси ўлароқ, дунё юзиде кўрди.

Ушбу “Захириддин Муҳаммад Бобур. Бобурийлар. Қомусий, илмий ва илмий-оммабоп мақолалар тўплами”нинг тузувчи-муаллифи ҳам толмас тадқиқотчи Ш.Рустамжўаев бўлди. Мазкур мажмуани кўлга олган киши уни вақтлаб, бирдан шундай қолди. Чунки бир шахс, бир шаҳар... номи қаторасига бир неча тилларда қаторлашиб келаверади. Ҳар бир мақола сўнгига аҳамият берган кишигина бу “сир”ни англаб етади. Бир манба ҳақида ўндан зиёд мақола берилган; ҳатто китоб номлари ҳам бир хил... Бироқ нашр иллари ва жойи билан фарқ қилади. Мазмун ва ҳажмларидаги тафовут аниқ кўзга ташланади.

Бу “сир” шундан иборатки, шу шахс, шу шаҳар ёки давлат ҳақидаги маълумотлар хронологик тартибдаги равишда берилмади. Чунки, “Россия, 1903” қомусида у ёки бу шаҳар ҳақидаги маълумот “Бобурнома”даги маълумот билан чекланган бўлса... кейинги манбаларда бу маълумотлар бойиб, кенга бошлайди.

Чунки биргина Бобур ёки унга алоқдор кишилар ҳақидаги маълумотлар энциклопедия, китоб, журнал, газета, ўрта ва олий мактаб дарсликларининг турли нашрлари асосида тақдоран йилма-йил берилган...

Бу, демак: “Захириддин Муҳаммад Бобур. Бобурийлар. Қомусий, илмий ва илмий-оммабоп мақолалар тўплами” ўзида бобуршуносликнинг илк намуналари, шаклланиши, тараққиёт босқичлари — тарихий эволюциясини ўзида мужассамлаштиргандир.

Қамина ушбу беш жилдлик китобни “Жаҳон бобуршунослиги қомуслари” деб атаган бўлардим. Зеро, бунда, асосан, Марказий Осиё жумҳуриялари, Россия, Украина, Белоруссия, Озарбайжон, Япония, Миср, Эрон, Буюк Британия, Франция, Испания, АКШ... ва қисман Ҳиндистон бобуршуносларининг мақолалари жамлангандир.

Тузуви-муаллиф шарқшунос олим Ш.Рустамжўаев жамлаган мақолаларни бор ҳолда кўчириб қўйвермаган: ҳар бир мақоладаги сўз (имловий), тарихий санадаги ёки бошқа бирор илмий нуқсон ёки бошқача талқинга дуч келса, уларни ислоҳ қилиб, ҳақиқий илмий-истилоҳий ҳо-

лати ҳақида тушунча бериб боради. Масалан, Ш.Рустамжўаев манбадаги “Шоҳ Акбар 1598 йилда шаҳар қалъаси учиде Девони Авом мақбараси қаршида масжид курди” деган гапдаги “Девони Авом мақбараси” сўзларига қуйидагича изоҳ ва тузатишлар киритади: Манбада “Девони Авом мақбараси” тарзида хато ёзилган. Зеро, у мақбара эмас, балки подшоҳнинг “Девони Ом” бўлиши зарур (Ш. Р.). (Мазкур тўплам, 3-жилд, 373-б.). Ёки манбадаги: “Қабр тошига Аллоҳнинг 99 хил сифати ўйиб ишланган” деган гапга тузувчи-муаллиф ҳошияда шундай изоҳ беради: “Манбадаги “Аллоҳнинг 99 сифати” тўғри эмас, балки Қуръони карим ва сўх ҳадисларда ёзилган: “Аллоҳ таолонинг 99 ўзал исмлари”. (Ш. Р.)” 3-жилд, 374-б.).

Умуман, мазкур тўпламда бу каби изоҳлар икки мингга яқиндир. Мазкур тўплам Бобур ва Бобурийларнинг кўпроқ Ҳиндистон ва Банголадаги ҳаёт ва фаолиятлари ҳақида сиёсий, иқтисодий, этнографик, маънавий-маънавий, санъат ва адабиёт, ўрф-адатлари хусусида ҳам ҳар томонлама тўла маълумотлар мукамал ёрилган.

Ушбу китоблардан Шарқ мамлакатларидаги юзлаб таниқли кишилар ҳақида ҳаёт билишини истаган, аммо форс манбаларида ҳам топилмайдиган маълумотлар ҳам учрайди. Чунки, Султон Маҳмуд ва унинг сеvimли кули Абу Нажм Аёз ҳақида ўнлаб ривоят, ҳикоят, достонлар ёзилган. Бироқ Аёз фаолияти қаерларда бўлгани ҳақида шу давргача ҳеч қандай маълумотга эга эмас эдик.

Ушбу жилдлардаги қуйидаги маълумот бизни ҳайратта солди: Боғлар шаҳри Лаҳур азалдан гўзал боғлари билан машҳур. Шаҳарнинг дарё бўйига жойлашуви ҳукмдор ва гўзаллик ошқиларига, уларнинг эстетик дидларини рўёбга чиқариш имконини яратиб, тарихий манбалар муслмонлар ҳукмрон бўлган даврларда 36 та, сикхлар даврида 23 та ва инглизлар даврида фақат 3 та боғ барпо этилган экан.

Тарихий манбаларда Маҳмуд Ҳазнавийнинг содиқ кули, шаҳар ҳокими Аёз Малиқнинг биринчи бўлиб боғ қурганидан дарак беради (Мазкур тўплам, 3-жилд, 372-б.).

Ёки: “Лаҳур қалъаси. Тарихий ва меъморчилик нуқта назаридан қалъа жуда кўп воқеаларни бошдан кечирган ва деярли минг йиллик тарихга эга... Маҳмуд Ҳазнавийнинг яқинларидан Аёз Малиқ шаҳарга ҳоким қилиб тайинланган, у шаҳарни лойдан қайта қураган ва “Маҳмуд нур” деб атаган. (Мазкур тўплам, 3-жилд, 375-76 б.)

Тузуви-муаллиф Ш.Рустамжўаев Бобур ва бобурийларга бўлган улкан

иштиқий туфайли ушбу йирик сулола вакиллари, уларнинг ижоди, фаолияти, тузум ва удумлари, сиёсати ва ҳарбий ҳаракатлари, улар бунёд этган шаҳар ва меъморий обидалар, боғ-роғлар, оилавий муносабатларнинг икки-чикиригача маълумотлари акс этган ўзбек, туркман, ҳинд, инглиз, немис, француз, урду, форс, рус, татар, беларусь, украин, озарбайжон, турк, тожик ва араб тилларидаги қомус, тўплам, альбом, журнал, китоб ва газеталардаги материалларни синчиклаб, ушбу беш жилдлик китобга жамлаган.

“Захириддин Муҳаммад Бобур. Бобурийлар” китоби Бобур ва бобурийлар бўлган, кўлга киритган, қурган шаҳар ва боғ-роғлар ҳақида, ҳукмдорлар шахси ва мураккаб қисматлари, тантани ва таназзуллари, буюк ҳимматлилик ва тақдир ноҳорлиги... ҳуллас, уларнинг ҳаёти ва фаолияти ҳақида турли-туман қарашдаги муаллифларнинг айтган, ёзган фикрлари, фактлари ҳазинасини ўзида жамлаган қомуслар қосимдан иборатдир.

Бу тўпламларга нисбатан ҳар қанча мақтов айтсак ҳам оз. Тўловчимиз оддийгина йиғувчи эмас, у олимона заковат ва билимдонлик билан ўз вазифаси ижросига пухта киришган ва кутганидан ҳам каттароқ ютуқларга эришгани билан уни муборакбод этамиз.

Бобуршунослар бунга қадар мазкур маълумотлардан бир ҳовучинасини Ўзбекистондаги нашрлар асосида билар эдик, ҳоло... Энди бу йирик сулола фаолиятини жаҳон бобуршунослари қурган-билганларига бу йирик жилдлардан кузатиш имкониятига эгаимиз.

Бундай ишларга танқидий нуқта назар билан ҳам қарамаслик керак, деб ўйлаймиз. Мазкур ишни муаллиф-тузувчимиз имкон қадар яхши бажарган. Унинг ўнга яқин тилларни яхши билиши, зақоси ва толмас ғайратчилиги қараб ҳавасимиз келади.

Хуллас, Шокирхон Рустамжўаевнинг ушбу йирик хизмати адабиётшуносликка, хусусан, бобуршуносликка қўшилган йирик олимона ҳисса сифатида ҳар томонлама табриқлашга арзийди.

Келгусида мазкур бой тўпламни катта адабларда чоп этиб, бутун Ўзбекистон бўйлаб ва жаҳон афкор оммасига тарқатиш мақсадга мувофиқ иш бўлур эди.

Ваҳоб РАҲМОНОВ,
филология фанлари номзоди,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими,
Халқро Бобур мукофоти соҳиби.

ЮРАКЛАРНИ ТИТРАТГАН ФАЛОКАТ

(Туркиянинг Қаҳраманмараш, Адияман, Малатя шаҳарларидан репортаж)

2-6.

Адияман бу офатдан энг кўп зарар кўрган ҳудудлардан ҳисобланади. Шаҳардаги 115067 та бионинг 33112 тасини қайта тиклаб бўлмади. Ҳудуддаги зилзила вақтида ярим қулаган, аммо шу вақтгача йиқитилмаган бинолар ҳам бор. Уларнинг ҳозиргача бу ҳолатда туришининг асосий сабаби ҳозирги вақтда суриштирув ишлари давом этаётгани билан боғлиқ. Тергов ва суд ишлари тугаганидан сўнг суд қарорига қўра, у биноларнинг ҳам тақдирини аниқ бўлади. Зилзила натижасида 8500 нафар адияманлик нобуд бўлган, 16771 киши жараҳат олган. Уйсиз қолганлар учун тезкорлик билан 33724 та контейнер ўрнатилган, 58 та масканлар ташкил қилинган. Ҳозирда ушбу масканларда 120 мингга яқин киши яшамоқда. 90 дан ортиқ фуқароларга керакли ҳужжатлари қайта тиклаб берилган.

“Айни пайтда 44352 та кўп қаватли уй ва коттежлар қурилмоқда. Битан уйлар қуръа ташлаш орқали ўз соҳибларига топшириляпти. Янги уйга кўчиши истамаган, эски ҳовчисида уй қуришни хоҳловчиларга имтиёз кредит берилмоқда. Шу билан бирга, ушбу жойларда ер майдонининг тупроқ зичлиги ўрғанилганидан кейин темир каркаси уй қуришга рухсат берилмоқда.” деди шаҳар ҳокими.

Журналистлар вилоят марказидан 30 километр масофада бунёд этилган коттеж уйларни бориб кўришди. Умумий майдони 125 квадрат метр бўлган 4 хонали уйларда барча шaroитлар яратилган. Уренли кичик туманида қурилган 150 та кўп қаватли уй уч мингта хонадондан иборат. Ёки бўлмаса, Индерли кичик туманида 16 минг хонадонли кўп қаватли уйлар барпо этилмоқда. Барчасида спорт майдонлари ва болалар ўйноҳлари ташкил этилмоқда. Битан уйлар эгаларига 20 йиллик муддатта, фoиcиcиc кредит ҳисoбига топширилимоқда.

Шундан сўнг мутасаддилар бизни Адиямандаги марказий вақтинчалик яшаш марказига бошлади. Бу ердаги 1500 та контейнерда 3500 киши яшар экан. Биласизми, контейнерлардан бутун бошли мактаб қурилган. У ерда 750 нафар ўқувчи таълим олади. Истиш ва совутиш тизими, канализация сифатли йўлга қўйилган.

Сафаримизнинг охири кунги манзили Малатя шаҳри бўлди. Дастлаб шаҳар марказидаги “Малатя 100 йиллик халқ кутубхонаси”да шаҳар губернатори Эрсин Язичи журналистлар билан учрашди. У маърузасини тақдимот шаклида ўтказди. У қардош халқлар матбуот вакиллари билан мулоқотда бўлаётганидан хурсандлигини билдириб, вилоятда табиий офат зарарлари ва уни бартараф этиш йўлидаги чора-тадбирлар хусусида сўз юртиди.

— Вилотимизда бошқа ҳудудларга нисбатан ўлим кам бўлди, — деди губернатор жанoблари. — Сабаби — ватандoшларимиз зилзиланинг иккинчи тўлқини ҳақида тезкор оғоҳлантирилган эди. Тўғри, бинолар кўп зарар кўрди, аммо бу инсонлар ҳаёти олдиде катта аҳамиятга эга эмас.

Губернаторнинг таъкидлашича, соғлиқни сақлаш тизимидаги катта шифоҳоналар зарар кўрмаган. Шу сабабли улар бир маромда ўз фаолиятини давом эттирган. Аҳолига ҳам моддий, ҳам маънавий ёрдам бериш ишлари давом эттирилмоқда. Шу даврга қадар зилзиладан азият чеккан фуқароларга 6,1 миллионлик моддий ёрдам, ҳар ойда 5 минг лирдан “Эсен” пластик карталарига пул тушириб берилмоқда. Губернатор Малатяда ҳаёт давом этаётгани, бир-икки йилда ўз маромига тушиб кетишини, бошқа жойларга кўчиб кетганлар яна қайтишига умид билдирди.

Шундан сўнг журналистлар Малатянинг Гелинжектепа манзилда бўлишди. Баланд тепаликлар бағрида жойлашган бу ҳудудларда зилзиладан вайронага айланган бинолар ва уйлар ўрнига янгилири барпо этилибди. Аниқ, пухта режа асосида қурилган иншоотлар “ТОК” томонидан қурилган. Эътиборли томони шундаки, мазкур фирма томонидан қурилган биноларнинг кўпчилиги зилзилага бардош берган ҳамда ўзини сақлаб қолган. Демак, уларнинг муҳандислари тарафидан ишлаб чиқилган режалар, фойдаланаётган материаллар ҳар томонлама мустаҳкам. Ҳозирда эса дeрjли барча вилоятларда, шаҳарларда айнан мазкур қурилиш фирмаси астойдил иш олиб бормоқда.

Сафаримиз давомида жуда кўпчилиқнинг суҳбатини тингладик. Яшашга уйи бор, ейишга нон, тузи бор, аммо қалбиде айрилиқ нафаси сезилиб турган инсонларнинг дардини англаш, ҳамдард бўлишининг ўзи оғир.

Эсимда, дунё аҳлининг эътиборини тортган зилзилалар маҳалида БМТ Бош Котиби Антониу Гутерриш “Аср фалокати”ни “замонамизнинг энг йирик табиий офатларидан бири” деб изоҳлаганди. Бош котиб халқро ҳамжамиятини Туркия томонидан миллионлаб қочқинларга берилган ёрдам, “қўллаб-қувватлов ва саховат қўчи” энди Туркия ва Сурия халқи билан бирдам бўлишининг айни вақти эканини таъкидлаганди.

Табиийки, Давлат раҳбарлари Режеп Таййип Эрдоғанга далда бериб туришди. Жумладан, муҳтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев Туркия Президентига кўплаб инсонлар қурбон бўлгани ва катта талафот қўрилгани муносабати билан биринчилардан бўлиб ҳамдардлик изҳор этган эди. Шунингдек, Туркиянинг Тошкентдаги элчихонасига бориб, қардошларимизни яна бир бор қўллаб-қувватлашини билдирганди. Ахир, “Дўст оғир кунда билинади, бошингга қулфат келганда, сен билан ёнинда бўлади”, дегани бор гап.

Бир сўз билан айтганда, кенг қамровли табиий офат, ҳалокатли ҳодисалар биз учун синов. Бундай синовлардан жипслашиб, бирдамлик ва ҳамжихатликда ўтиш мумкин. Гувоҳи бўлганимиздек, мамлакатда бир йил ичиде кўп иш амалга оширилибди. Эрдоған раҳбарлигидаги Туркия жумҳурияти энг кўп талафот қурган вилоятларда минглаб янги уй-жойлар, спорт мажмуалари қурибди. Сафаримиз бошланишидан озгина олдин “Аср фалокатидан асрлар билмигача” широи остида зилзилада уй-жойдан айрилган энг муҳтож фуқароларга шаҳсан Туркия Президенти Режеп Таййип Эрдоғаннинг ўзи хонадон калитларини топширган. Ойларлар ҳудудда қурила бошланган 46 минг уйдан биринчи босқичда 7275 хонадонга кўчиб ўтишини бошлаган. Йил охиригача хатайликларга 200 мингта уй топширилган.

Қардошларимиз бошига тушган синов ҳеч биримизни бe-фарқ қолдирмади. Ўзбекистон ва Туркия дўстлиги абадий. Нима бўлганда ҳам, табиий офатлардан Яратқанини ўзи асрасин!

Ислом АСИЛБЕКОВ,
“Hurriyat” мухбири.
Тошкент — Қаҳраманмараш — Адияман — Малатя — Тошкент.

ТУҲФА

УМРБОҚИЙ АСАР

Тарих саҳифаларида ўзига хос ёз қолдирган, Ҳиндистонда Буюк Бобурийлар сулоласига асос солган ватандошимиз — шоҳ ва шоир, атоқли саркарда Захириддин Муҳаммад Бобурнинг дунё адабиёт аҳли томонидан юксак муҳаббат билан ўқиладиган буюк асари “Бобурнома” “O‘zbekiston” НМИУ томонидан 5000 нусхадда ҳозирги ўзбек тилидаги табдили асосида нашр этилди.

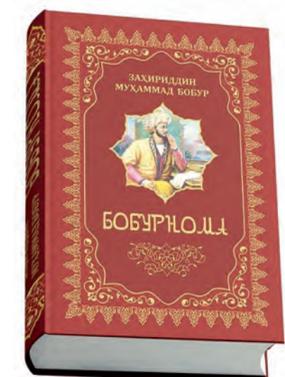
Ушбу китоб бунгача ҳам бир неча мартаба нашр этилган ва шубҳасиз, бундан кейин ҳам кўп йиллар давомида чоп этилиши табиийдир. Бу ўлмас асар буюк бобокалонимиз Бобур ҳазратлари томонидан ўзи қурган ва шоҳиди бўлган воқеаларнинг бадиий маҳорат билан ёзилганлиги ва давр воқеаларига ҳақиқат кўзи билан ёндашганлиги билан қимматлидир. Асарни ўқиган китобхон шоҳ ва шоир Бобурнинг эриш-

ган ғалабалари-ю аламли мағлубиятларини кўз олдига келтира олади. Сабаби Бобур жуда оддий тилда, содда ва равон тарзда воқеаларни ифодалаб беради. Масалан, Бобур ўз рубойларидан бирида шундай деган эди:

*Толе ўйку жонимга балoлиғ бўлди,
Ҳар ишниким айладим хатолиғ бўлди.
Ўз ерни қўйиб, Ҳинд сори юзландим,
Ё раб, нетайин, не юз қаролиғ бўлди?!*

Бобур бу рубойида ўз юртидан бош олиб кетишининг сабабини, юрагини ўртаган ғам-аламларни, Ҳиндистонга юриши “юз қаролиғ” эканлигини очик-ойдин ифода этади.

Тарих саҳифаларида Бобур каби мард, ўзининг барча қилган хатоларини рўйроқ тан олган элпарвар шаҳаншоҳ бўлмаса керак. Бобурнинг бу шоҳ асари 1494 йилдан 1529 йилгача бўл-

ган тарихий воқеаларни қамраб олади. Китобнинг ушбу нашрида асарда номлари келтирилган олимлар, шоҳлар, тарихий обидаларнинг расмлари келтирилган. “Бобурнома”ни ҳозирги ўзбек тилига Халқро Бобур мукофоти совриндори, таниқли олим Ваҳоб Раҳмонов ва филология фанлари номзоди, доцент Қаромат Муллажўаева табдил этишган.

Баҳром АКБАРОВ,
Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси аъзоси.

ГАЗЕТХОН ИЛҲОМИ

Бугун жуда керак...

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Ўтиб неча ўн йил, неча юз фасл.
Ўзгариб тамаддун, ўзгариб дидлар,
Пайдо бўлганиде янги бир насл.*

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Олтин занламас, деб айтган-ку шоир.
Демак, ҳануз зарур Абдулҳамидлар —
Ва китоб, дарсликлар аларга доир.*

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Ажралиб дон-донга, сомон-сомонга.
Лекин нодон баъзи бир кўрмуридлар
Билиб-билмай чиқаришар ёмонга.*

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Энди аввалгидек қўймаймиз ташлаб.
Ҳозирдан топамиз заҳарга зидлар,
Кейин нолмаймиз дилларни гашлаб.*

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Янгиликка ташна — боқмагин қавн.
Сўнмагани каби оруз-умидлар —
Жадидлик ҳам бир умрлик жараён.*

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Ҳеч битта каломин бекорга демас.*

*Улар мактаб қурган, биз уй қураимиз,
Улар гоё сурган, биз уй сурамиз.
Ёлла томошабин бўлиб турамиз,
Жадидлар етишмаяпти, жадидлар.
Иқбол МИРЗО*

*Етишмаяптими ориф, воҳидлар?
Ҳаёт ҳам уларсиз тўқисдeк эмас.*

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Айни пайт уларнинг ўрни ўзганча.
Дин деб қурбон бўлган каби шаҳидлар —
Ҳам қувонч-ла боқар қора кўзганча.*

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Фақат шундан сўйланг кўча-ю кўйда.
Шу гоё январасин ичра масжидлар,
Мактабда, юмушда, турмушда-ўйда.*

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Кўплаб ўзгаришлар комида қолдик.
Янгидан юз очиб овул, ҳудудлар —
“Янги Ўзбекистон” номини олдик.*

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Ўзбек ўзлигини танир замонни.
Ҳаним эмас, бегараз мунаққидлар —
Кўл узатар керак бўлган ҳамонни.*

*Бугун жуда керак бизга жадидлар,
Шу инсонлар сафини тўлдирайлик.
Ажратмаслик керак: қизлар, йишлар...
Келин, ҳар биримиз жадид бўлайлик!*

Иброҳим ЧОРИВ